

63. Tiistaina 26 päivänä syyskuuta 1995

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely

1) Hallitusmuodon 36 c §:ssä tarkoitetut valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuudet (muutos min. Mönkäreeseen osalta) 1595

Valtioneuvoston kirjelmä VN 2/1995 vp

2) Suomen itsenäisyyden juhlarahaston SITRAn toimintakertomus vuodelta 1994 ..

Kertomus 2/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 12/1995 vp

3) Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 1994 1596

Kertomus 3/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 13/1995 vp

Toinen käsittely

4) Hallituksen esitys laiksi ulosottolain 3 luvun 20 §:n muuttamisesta 1606

Hallituksen esitys 74/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 6/1995 vp

5) Hallituksen esitys laeiksi työntekijäin eläkelain 4 d §:n ja merimieseläkelain muuttamisesta 1607

Hallituksen esitys 56/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 6/1995 vp

6) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkelain, valtion eläkerahastosta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta 1607

Hallituksen esitys 51/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 7/1995 vp

7) Hallituksen esitys laiksi asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 ja 15 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 54/1995 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 3/1995 vp

Ensimmäinen käsittely

8) Hallituksen esitys laeiksi hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain ja maanpuolustukselle merkityksellisistä keksinnöistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta .. „

Hallituksen esitys 47/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 14/1995 vp

9) Hallituksen esitys aluksista aiheutuvista öljyvahingoista johtuvasta vastuusta annetun lainsäädännön muuttamisesta ... 1608

Hallituksen esitys 26/1995 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 4/1995 vp

10) Hallituksen esitys öljyn aiheuttamien pilaantumisvahinkojen kansainvälistä korvausrahaa koskevan sopimusjärjestelyn ja lainsäädännön muuttamisesta .. „

Hallituksen esitys 30/1995 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 5/1995 vp

L ä h e t e k e s k u s t e l u

11) Hallituksen esitys lainsäädännöksi lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanon uudistamisesta 1608

Hallituksen esitys 96/1995 vp

12) Hallituksen esitys rekisterihallintolaiksi 1616

Hallituksen esitys 97/1995 vp

13) Hallituksen esitys laeiksi arvoosuusjärjestelmästä annetun lain ja arvoosuustileistä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 98/1995 vp

14) Hallituksen esitys valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1996

Hallituksen esitys 99/1995 vp

15) Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys 100/1995 vp

16) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 101/1995 vp

17) Hallituksen esitys laiksi energiaavustuksista annetun lain kumoamisesta 1617

Hallituksen esitys 102/1995 vp

18) Hallituksen esitys vuonna 1996 perittäviä sosiaaliturvamaksuja ja kansaneläkelaitoksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys 103/1995 vp

19) Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta 1618

Hallituksen esitys 104/1995 vp

20) Hallituksen esitys laiksi sotilasavustuksen muuttamisesta 1618

Hallituksen esitys 105/1995 vp

21) Eduskunnan kirjaston kertomus vuodelta 1994

Kertomus 9/1995 vp

22) Kertomus Eduskunnalle niistä toimenpiteistä, joihin Eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarain hoidosta ja tilinpidosta vuonna 1992 ovat antaneet aiheita

Kertomus 10/1995 vp

M i e t i n t ö j e n p ö y d ä l l e p a n o

23) Hallituksen esitys laiksi laintarkastuskunnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys 75/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 7/1995 vp

24) Hallituksen esitys laiksi valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 53/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 8/1995 vp

25) Hallituksen esitys laiksi maatilatalouden tuloverolain 13 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 60/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 9/1995 vp

26) Hallituksen esitys laiksi tupakkaverosta annetun lain muuttamisesta 1619

Hallituksen esitys 66/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 10/1995 vp
Lakialoite 10/1995 vp

27) Hallituksen esitys laiksi luottoverolain kumoamisesta 1619

Hallituksen esitys 69/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 11/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Anttila S.-L. sekä edustajat Brax, Dromberg, Elo, Filatov, Halonen, Heinonen, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jansson, Jääteenmäki, Kanerva, Karhunen, Karpio, Kiljunen, Knaapi, Korkeaoja, Koskinen H., Koskinen M., Krohn, Kuosmanen, Kurola, Laakso, Lapintie, Lax, Luhtanen, Myllyniemi, Mähönen, Norrback, Nurmi, Ojala R., Paasilinna, Partanen, Penttilä, Pietikäinen M., Pohjola M., Ryhänen, Salo, Tahvanainen, Tarkka, Tiilikainen, Tiuri, Vokkolainen ja Vähänäkki.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Halonen, Heinonen, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Kurola, ja M. Pohjola sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Brax, Kanerva, M. Koskinen ja M. Pietikäinen, tästä ja huomista päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Jansson ja Kiljunen, tämän kuun 28 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat S.-L. Anttila, Elo ja Paasilinna, tämän kuun 29 päivään sairauden vuoksi ed. Nurmi sekä virkatehtävien vuoksi edustajat Dromberg, Karpio, Knaapi, Korkeaoja, H. Koskinen, Krohn, Kuosmanen, Laakso, Lapintie, Lax, Luhtanen, Myllyniemi, Mähönen, R. Ojala, Partanen, Ryhänen, Salo, Tahvanainen, Tarkka, Tiuri, Vokkolainen ja Vähänäkki sekä ensi lokakuun 6 päivään yksityisasioiden (issyysloman) vuoksi ed. Penttilä.

Ed. H. Markkulan uusi sukunimi

Puhemies: Ilmoitetaan, että ed. H. Markkula on 22 päivänä syyskuuta 1995 päivättyä

kirjeellä ilmoittanut, että hänen sukunimensä on 23 päivästä syyskuuta 1995 alkaen Markkula-Kivisilta.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 21 päivänä syyskuuta 1995 päivättyä valtioneuvoston kirjelmällä on puhemiehelle saapunut valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitettu Euroopan unionin asia n:o U 33.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitun asian käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jolle liikennevaliokunnan on annettava lausunto.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallitusmuodon 36 c §:ssä tarkoitettut valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuudet (muutos min. Mönkäreeseen osalta)

Ainoa käsittely
Valtioneuvoston kirjelmä VN 2/1995 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtioneuvoston kirjelmä, joka sisältää muutokset valtioneuvoston jäsenten 21 päivänä huhtikuuta 1995 ilmoitettuihin, hallitusmuodon 36 c §:ssä tarkoitettuihin selvityksiin sidonnaisuuksista ministeri Mönkäreeseen osalta. Valtiopäiväjärjestyksen 38 b §:n mukaan eduskunta ei tee päätöstä kirjelmän johdosta.

Keskustelua ei synny.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Suomen itsenäisyyden juhlarahaston SITRAn toimintakertomus vuodelta 1994

Ainoa käsittely
Kertomus 2/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 12/1995 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 1994

Ainoa käsittely

Kertomus 3/1995 vp

Talousvaliokunnan mietintö 13/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

Ed. A u r a : Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Suomen Pankki on hoitanut rahapolitiikkaa kiitettävällä tavalla ja onnistunut perustehtävässään eli inflaation kurissa pitämisessä.

Meillä on myös samalla tarkastettavana Suomen Pankin tilinpäätös vuodelta 1994, ja siihen sisältyy eräitä kysymyksiä, joihin talousvaliokunta on jo kiinnittänyt huomiota, mutta haluan tuoda ne tässä esiin.

Suomen Pankin tulos vuodelta 1994 oli syvästi tappiollinen, noin 6 miljardia markkaa, joka on katettu varaussirroilla, ja niin kuin siellä sanotaan, tulokseksi esitettiin nolaa. Ensinnäkin tämä esittämistapa on vanhakantainen ja pankkivaltuuston kertomuksessa ei minusta riittävästi selkeydellä ole tuotu esiin sitä, että pankin toiminta on ollut tappiollista tuona vuonna. Erityisesti jos katsoo Suomen Pankin taloudellista asemaa, siellä on varauksia ja omia pääomia jäljellä ehkä noin 7,3 miljardia, eli kovin monta tällaista vuotta Suomen Pankin talous ei kestä. Sinänsä uskon, että Suomen Pankin johto osaa laittaa Suomen Pankin talouden kuntoon, mutta siihen olisi kyllä pankkivaltuuston täytynyt kiinnittää aivan toisella tavalla huomiota.

Suomen Pankin tilinpäätös on muutenkin vähän kuin suutarilla. Esimerkiksi Suomen Pankki ei tee konsernitilinpäätöstä. Setec Oy ja sen tytäryhtiö Toimiraha Oy ovat sen ulkopuolella, ja näin ollen eduskunta ei saa tietoonsa Suomen Pankin todellista taloudellista tilaa. Vaikka sillä ei välttämättä niin suurta merkitystä olisikaan, niin Suomen Pankin, joka tekee tiettävästi konsernitilinpäätöksen, kyllä tulisi se julkistaa myös eduskunnalle, niin kuin muut yhtiöt tekevät. Siellä taseessa on myös eräitä muita ongelmallisia kohtia. Siellä on 1,4 miljardia vakautettua SKOPin pelastamisrahaa, joka sinänsä ei ole mikään varallisuuserä Suomen Pankin taseessa, ja erityisesti kun tuo tase alkaa lähestyä kriittistä tilannetta, niin näihin täytyy suhtautua entistä tarkemmin.

Suomen Pankilla on tytäryhtiöitä, jotka osin tekevät tehtäviä, jotka eivät keskuspankin tehtäviin kuulu. Nimenomaan Setec Oy:n tytäryhtiö Toimiraha Oy, joka on askarrellut Avanti-mak-sukortin kanssa, joka ei missään mielessä ole keskuspankin tehtävä ja joka ei myöskään mikään menestystarina ole ollut. Suomen Pankin tulisi siitä mitä pikimmin pyrkiä irti, ja sen käsityksen me talousvaliokunnassa saimme, että näin tulee myös tapahtumaan.

Haluan myös kiinnittää huomiota Suomen Pankin tulossa oleviin nimityksiin. Nythän eduskunnan oikeusasiamiehen vaali osoitti, että nimitykset pystytään tekemään asiapohjalta ilman erilaisia poliittisia sitoumuksia. Toivon, kun Suomen Pankin johtokunnassa tiettävästi lähi-vuosina vapautuu tehtäviä, että niihin valitaan asiaperustein johtokunnan jäsenet, ei poliittisia ansioita syrjäyttäen, mutta ei poliittisiin kiintiö-periaatteisiin perustuen.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Aura sanoi, että Suomen Pankki on hoitanut rahapolitiikan hyvin. Minä en yhtään epäile ed. Auran teoreettista pankki- ja talouselämän tuntemusta, mutta olen vahvasti toista mieltä.

Suomen Pankin rahapolitiikka oli yhtenä suurena syyllisenä siihen, että olemme joutuneet kulkemaan nämä vaikeat laman vuodet. Tiedämme varsin hyvin, että tämä johtui vahvan markan politiikan ihannoinnista. Nyt Suomen Pankki estää rahapolitiikallaan Suomen taloutta nousemasta. Vaikka Suomessa on tällä hetkellä Euroopan alhaisin inflaatio, Suomen Pankki koko ajan ylläpitää erittäin kireätä raha- ja korkopolitiikkaa estäen näin ollen meillä talouden elpymisen.

Minä sanon, ed. Aura, että kohtuuttoman alhaisen inflaation ihannoiminen on tappiollista. Jos Suomen korko- ja rahapolitiikkaa löysennettäisiin sillä tavalla, että talouden rattaat lähtisivät liikkeelle myös kotimarkkinoilla ja inflaatio lähtisi liikkeelle 4—5 prosentin verran, niin meillä saattaisi olla joitakin mahdollisuuksia päästä lamasta. Mutta tällä hetkellä Suomen Pankki on virheellisellä rahapolitiikallaan esteenä tulevaisuuden positiiviselle kehitykselle.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aura kiinnitti sinällään aivan oikein huomiota Suomen Pankin taseeseen. Olisin kuitenkin todennut, että nykyinen laki Suomen Pankista pohjaa menneiltä vuosikymmeniltä, ja siihen perustuvat myös pankin

talousohjesäännöt ja ne ovat vanhahtavia. Meillä on tehty uusi komiteanmietintö laiksi Suomen Pankista, joka uudistaisi ja modernisoisi tältä osin myös laskentatoimea.

On kuitenkin niin, että ei tämä Suomen Pankin tulolaskemise voi olla osakeyhtiömallin mukainen, vaan sillä on omat erityispiirteensä. Maailmalla kylläkin taseasemat ovat varsin heikkoja joillakin keskuspankeilla. Mutta yhdyin siihen, että Suomen Pankin oman aseman vahvistamiseen pitää kiinnittää huomiota. Siihen on kiinnitetty huomiota, ja se on yksi varmaan tämän vuoden asioita keskuspankkitoiminnassa.

Ed. S e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Ihmetelen sitä, että Suomen eduskunta ei ole kiinnostunut rahapolitiikasta. Nyt on tilaisuus käsitellä Suomen rahapolitiikkaa, itse asiassa ainoa tilaisuus käsitellä Suomen rahapolitiikkaa. Mitään muuta tilaisuutta rahapolitiikan puolelta ei tule kuin Suomen Pankin pankkivaltuutettujen kertomus, joka ainoassa käsittelyssä hyväksytään eduskunnassa. Kuitenkin rahapolitiikasta, rahapolitiisesta konseptiosta aiheutuu meille, kuten ed. Aittonimi huomautti, suuria ongelmia. Meillä on aivan liian kireää talouspolitiikkaa harjoitettu, ei taloudellisin perustein, vaan poliittisin perustein.

Suomessa ei ole selvästi havaittu sitä yhteyttä, joka rahapolitiikalla, pyrkimyksellä Emuun ja työttömyydellä on keskenään. Nämä ovat kuin siamilaiset kaksoiset, Emu-pyrkimys ja suomalaisen massatyöttömyys. On erittäin epäuskottavaa, että hallitus pystyisi taistelemaan työttömyyttä vastaan, jos se sallii itsensä puettavaksi siihen pakkopaitaan, jonka Emu-kriteerit asettavat. Kuitenkin hallitus on esittänyt nämä kaksi ristiriitaista tavoitetta. Se on esittänyt, että se pyrkii ensimmäisten joukossa Emuun, ja se on asettanut tavoitteekseen työttömyyden puolittamisen. Nämä kaksi asiaa ovat jyrkässä ristiriidassa toistensa kanssa, ja työttömyys on yhteydessä maassa harjoitettuun rahapolitiikkaan.

Olen vastikään lukenut Euroopassa suurta huomiota saaneen kirjan, EU-virkamiehen Connellyn kirjoittaman *The Rotten Heart of Europe*, joka käsittelee Euroopan rahapolitiikkaa tästä näkökulmasta. Euroopassa ja EU:ssa ei tehdä talouspoliittisin ja taloudellisin perustein rahapolitiittisia päätöksiä, vaan poliittisin perustein, jolloin kysymyksessä on vallankäyttöjärjestelmä. Nyt käytössä oleva erm, exchange rate mechanism, on vallankäyttöjärjestelmä eikä ta-

loudellinen mekanismi. Se on ehdottomasti suurten valtioiden käsissä oleva poliittinen instrumentti. Erm:n sisässä Saksa ja Ranska ilman taloudellisia perusteita sopivat keskinäisestä vaihtokurssistaan ja muiden maiden valuuttakurkseista. Erm on tavallaan vielä sietämättömämpi asia kuin näköpiirissä oleva Emu. Eli erm ei ole taloudellinen mekanismi, vaan poliittinen mekanismi, ja siinä pieniä maita alistetaan Saksan talouspolitiikkaan Saksan johdolla, jota Ranska tukee. Saksan ja Ranskan yhdistelmä on Euroopassa se, joka tekee tällä hetkellä erm:ssä päätöksiä ja siihen eivät pienet maat voi vaikuttaa.

Meillä on lukuisia esimerkkejä siitä, miten Portugal ja Espanja, joilla on keskinäinen valuuttojen yhteys, tai Englanti ja Irlanti, joilla on keskinäinen valuuttojen yhteys, ovat jääneet yksin näine ongelmineen, kun Saksa ja Ranska eivät ole välittäneet Euroopan reuna-alueiden valuuttakurkseista, vaan ovat tehneet ratkaisuja, joissa Saksan markan avulla on turvattu frangin vahva asema. Eli kyllä erm, jossa valuuttojen vaihtokurssien piti olla muuttumattomia, on järjestelmä, jossa näitä muutoksia tapahtuu, siinä meillä on käytännön kokemusta.

Miksikö tämä johdatus viime vuoden pankkivaltuuston kertomukseen? Siksi, että Suomen Pankissa oli jo viime vuonna käsillä tämä talouspoliittinen konseptio, jonka mukaan Suomen markka on ns. D-zonessa eli D-markka-alueessa, ja kyllä Euroopassa aivan yleisesti tunnustetaan, että me olemme valuutta- ja raha-asioissa pyrkimyksessämme Emuun Saksan vasallivaltio. Me olemme Saksan vasallivaltio ilman että me näemme sitä itse. Muut eurooppalaiset näkevät sen, ja tämä on yksi niistä petoksista, joita tässä tällä hetkellä ollaan tekemässä. Meille annetaan ikään kuin epäpoliittisuuden varjolla kuva, että politiikan pitää olla juuri tällaista, jossa valuuttakurssien arvojen määräytyminen ei tapahdu taloudellisilla perusteilla vaan hallinnollisilla perusteilla erm-järjestelmässä.

Jos vähän valotan tulevaisuutta tässä yhteydessä, niin nythän on putkessa Suomen markan kiinnittäminen tähän samaan erm:ään, joka on Euroopan unionin hallinnollinen valuuttojen arvon määräytymisen mekanismi, ja siinä yhteydessä joudumme ongelmiin. Muut rupeavat tekemään päätöksiä meidän puolestamme. Haluan kiinnittää huomiota siihen, että putkessa on tällä hetkellä sellainen järjestely, jonka mukaan eduskunnalta viedään valta vaikuttaa Suomen erm-kytkentään. Putkessa on sellaisia järjestelyjä,

että erm:stä ei päätettäisi eduskunnassa, vaikka se on meille paljon tuhoisampi ja hankalampi ja ongelmallisempi asia kuin Emu-jäsenyys. Emuhan ei ole mitään muuta kuin erm:n looginen jatke tulevaisuuteen. Erm on substanssikysymys. Jos Suomi pannaan erm:n jäseneksi, ilman että eduskunta siitä saa päättää, niin kysymyksessä on tosiasiallinen Emu-sidonaisuus. Tämä Emu-sidonaisuus on asia, josta eduskunta halusi varata itselleen oikeuden tehdä erillisen päätöksen. Nyt kuitenkin eduskunnan puolesta tämä päätös ollaan tekemässä ikään kuin epäpoliittisessa yhteydessä. Sen jälkeen Emu on luonnollinen seuraus siitä, mitä on tehty, eli jos haluaa olla kriittinen Emua kohtaan, on oltava kriittinen erm-kytkentää kohtaan. Erm-kytkentä saattaisi nyt olla putkessa lehdistössä ja julkisuudessa esiintyneiden tietojen perusteella.

Eduskunnalle on tarjottu nyt tilaisuus keskustella Suomen itsenäisestä rahapolitiikasta, Suomen markan tulevasta arvonn määrääytymisen perusteista. Tämä on tilaisuus, jossa eduskunnalla on erinomaisen ajankohtainen, reaaliajassa tapahtuva vaikutusmahdollisuus Suomen rahapolitiisiin kytkentöihin. Olen hämmästynyt, että eduskunta ei ole tätä tilaisuutta käyttämässä hyväkseen, antamassa ohjeita. Itse pankkivaltuutettuna joudun alustamaan keskustelun Suomen rahapolitiikan suuntaviivoista, kun tuntuu siltä, että Suomen kansanedustajilla ei ole halua puutua rahapolitiikkaan. Kuitenkin rahapolitiikka on yhteydessä työttömyyteen.

Haluan kiinnittää huomion vielä siihen, miten pääministeri Lipponen EU:n huippukokouksessa Mallorcalla hyväksyi sen, että Maastrichtissa sovittuja Emu-kriteerejä ei muuteta. Tämä on jyrkässä ristiriidassa sosialidemokraattien täällä esittämän tavoitteen kanssa, jonka mukaan Emu-kriteereihin pitäisi ottaa mukaan työllisyyspolitiikka ja työllistäminen. Miksi sosialidemokraattinen pääministeri Mallorcalla meni viime sunnuntaina esittämään asian niin, että työllisyyttä ei tarvitse ottaa Emu-kriteereihin? Selitys ei ole mikään muu kuin se, että täällä on ollut sellainen kollektiivinen valhe, että on annettu kuva, jonka mukaan työllisyys voitaisiin ottaa Emu-kriteereihin. Työllisyyttä ei voida ottaa Emu-kriteereihin, se ei ole rahapolitiikkaa, ei ole koskaan voinut, ja se pyrkimys on valheellinen. Se ei ole ollut siis totta. Se ei ole ollut Emuun kuuluva olennainen asia. Ja pääministeri Lipponen on Mallorcalla hyväksynyt viime sunnuntaina saman asian, että Emu-kriteereihin ei oteta työllisyyttä. Mitä, sosialidemokraatit, sanotte

tähän? Tehän olette johtaneet Suomen kansaa harhaan.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen kuulutti rahapolitiittista keskustelua. Se on varmasti paikallaan sinällään. Avoimissa rahamarkkinaoloissa olemme osa kansainvälisiä rahoitusmarkkinoita. Rahapolitiikan on oltava kyllä hyvin johdonmukaista ja harkittua: välttämättä ei ed. Seppäsen puheenvuorosta tätä saanut kyllä linjaksi.

Mutta tulen myöskin siihen, että nyt on varmaan Suomessa syytä kysyä sitä — kun meillä tiedetään, mikä on tämä hallituksen Emuun lähestymisohjelma — miten se on painotettu, mikä on sen sisältö. Sehän on hyvin pitkälle sama sisältö, mikä on hallituksen säästöohjelmassakin. Toisin sanoen ne alat, jotka integraatiossa ehkä eniten kärsivät, voivat joutua siinä myös maksumiehiksi. On kysyttävä, onko tämä oikea linja.

Totta kai täytyy kysyä myös sitä, löytyykö meiltä työmarkkinoilla näissä uusissa olosuhteissa sellaista joustavuutta, mitä aiwan välttämättä tarvitaan, jotta voitaisiin työllisyyttä hoitaa. Luulen, että työllisyys ei tule Emu-kriteereihin, koska se on juuri näissä uusissa olosuhteissa tavallaan tällä politiikalla, mitä nyt on tuotu esiin, se kohta, joka joustaa sitten, jos ei mikään muu yhteiskunnassa joustaa. Tämän takia onkin hyvin tärkeätä nähdä se, että meillä pitää nyt työmarkkinoilla löytää laaja yhteisymmärrys molemmilla puolilla työmarkkinapöytää.

Arvoisa puhemies! Tulen lopulta myös siihen, että on syytä kysyä ja keskustella nimenomaan hallituksen Emu-lähestymisohjelmasta. Se on väärin painotettu.

Ed. Tenenilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Seppäsen tarpeellisen alustuksen osalta haluaisin kuitenkin arvioida niin, että minusta erm on osa Emua eli Emu on se, jota tässä haetaan, ja tälle on kaikki muu sitten alisteista. Emun suuri ongelma on Suomen kannalta ensinnäkin se, että se on puhdasta inflaation torjuntaa, ja kaikki muu saa väistyä. Näen kyllä niin, että Emu ja suurtyöttömyys ovat siamalaisia kaksosia, ei siitä mihinkään pääse. Niin kauan kuin vain painetaan inflaatiota alas pelkänä lähtökohtana ja tavoitteenakin, meillä on paljon työttömiä. Tästä asiasta pitäisi kyllä keskustelua saada aikaan, kestämmekö me tämmöistä politiikkaa ja poliittista linjaa, kun toisaalta sitten julistellaan sitä, että työttömyyttä

ollaan torjumassa. Tässä on selvä ristiriita minusta.

Ylipäätään on kyllä ongelma se, mistä ed. Seppänen ihan oikein puhui, että meillä puhutaan liian vähän näistä suurista linjauksista. Kyllä tämänkin hallituksen ohjelman taustalla on Emu-linjauus ja sille on kaikki muu alisteista. Jos sanoo a, sitten pitää sanoa b, mutta jos sanotaan, että työttömyyttä todella torjutaan, sitten pitää kyllä asettaa kyseenalaiseksi myös nämä suuret linjaukset, joita nyt ei sitten kuitenkaan haluta edes keskusteluun isommin nostella.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Tennilä ei nyt tunne tätä asiaa tarpeeksi hyvin, enkä minäkään aikaisemmin ole tuntenut niin hyvin että olisin voinut sanoa tämän, mitä nyt sanon. Erm-linjauus on meille vielä ongelmallisempi kuin Emu-linjauus sen takia, ettei ole ollenkaan varmaa, että Emu toteutuu. Pidän erittäin epätodennäköisenä Emun toteutumista, koska siinä eri mailloja on niin erilaiset linjaukset, että en usko Saksan ja Ranskan yhteistyön lopulta kantavan Emuun sen takia, että siinä kustannukset tulevat Saksan maksettaviksi.

Mutta tämä erm-linjauus on kova juttu, koska se asettaa meille hallinnollisen valuuttakurssijärjestelmän. EU:n valtiovarainministerien Ekofin kokous päättää sen jälkeen Suomen valuuttakurssista kaikkien muiden EU-maiden valuuttakurssien kanssa, ja jos tähän järjestelmään mennään se on hallinnollinen järjestelmä, joka on pienille vielä paljon epäedullisempi kuin Euroopan keskuspankin suorittama asioiden valmistelu. Tämän takia nyt ollaan todella kohta-lonkysymyksen edessä.

Jos Emu ei toteudukaan, mutta erm toteutuu, niin erm jää meille lopulliseksi systeemiksi ja sen takia se on esimerkiksi suhteissa Ruotsiin se peikko, joka tällä hetkellä on välitön vaara Suomen kansantaloudelle. Haluaisin kansanedustajien kiinnittävän huomiota siihen, että kytkeminen erm:ään voi tapahtua ilman eduskunnan päätöstä, jos nyt valmisteilla olevat lakiesitykset menevät läpi.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Mihin ed. Seppänen lopetti, on se superkysymys tietysti: Voidaanko tehdä juuri näin, että eduskunnalta ei edes kysytäkään, kun Suomen markka kiinnitetään johonkin määrättyyn tasoon ja se johtaa esimerkiksi sitten kilpailukyvyn menetykseen? Mutta kyllä minä kaiken jäl-

keenkin myös näitä englantilaisia lähteitä luettuani olen sitä mieltä, että kyllä Emu on se suurkysymys, ja sille on sitten alistettu myöskin kurssipolitiikat ja myöskin se, että sitä ei meillä sitten enää käsissämme ole. Tämä on suuri ongelma. Mitä sitten tehdään, jos kilpailukyky on menetetty eikä valuuttakurssia voida enää tässä maassa muuttaa tai korjata tai anneta sen määräytyä markkinoilla edes kellunnan kautta?

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Keskustelun alaisena on pankkivaltuuston kertomus ja ed. Seppänen piti täällä mielestäni ihan hyvän alustuspuheenvuoron, niin kuin hän asian ilmaisi. Olen kyllä eräistä hänen esille ottamista näkökannoista hieman eri mieltä, mutta periaatteellinen asetelma tuossa keskustelussa mielestäni on paljolti sitä, mitä ed. Seppänen puheenvuorossaan kuvasi.

Haluan muistuttaa mieliin sen, että Maastrichtin sopimukseen liittyenhan Suomi otti itselleen vahvan option. Joku on siitä optiosta vahvempaa mieltä, joku toinen ehkä vähän höllempää mieltä. Joka tapauksessa otimme option siihen, että Suomi aikanaan tietyn uran jälkeen, tietyn kujan kulkemisen jälkeen, liittyisi Emuun, sen kolmanteen vaiheeseen, Euroopan talous- ja rahaunioniin.

Nyt ollaan vaiheessa, jossa tavallaan näiden ratkaisevien askelten ottaminen on ajoittumassa lähimpien viikkojen ja myöskin lähimpien kuukausien vaiheisiin, niihin vaiheisiin, kun hallituksen budjettiesitys eduskunnassa käsitellään. Tämän käsittelyn yhteydessä eduskunta omalta osaltaan linjaa tietyllä tavalla Suomen mahdollista Emu-linjaa. Toisaalta toinen tärkeä vaihe on juuri ed. Seppäsen esille ottama asia eliikka Suomen liittyminen mahdollisesti tähän erm-järjestelmään, josta siitäkin ilmeisesti lähimpien aikojen kuluessa tullaan ratkaisuja tekemään.

Oma käsitykseni ja näkemykseni on se, että ensimmäisenä vastaan tuleva asia ajallisesti eli ermiin liittyminen ei välttämättä merkitse sitä, että siihen mukaan meneminen automaattisesti olisi jotenkin ratkaisevan tärkeä askel matkalla Emun täyteen jäsenyyteen, Emun kolmanteen vaiheeseen. Suomen markka jossakin vaiheessa täytyynee joka tapauksessa kiinnittää jonnekin. Onko se erm vai onko se joku muu vastaava, minusta niiden välillä ei tavattoman suurta eroa välttämättä tarvitse olla. On todennäköistä, että joihinkin eurooppalaisiin valuuttoihin Suomen markka joka tapauksessa kiinnitettäisiin. Olisiko se eurooppalaisten valuuttojen koonnos sitä,

mitä erm on, tai jollain muulla tavalla koottu eurooppalaisten valuuttojen koonnos, minusta siinä ei hirveän suurta eroa näiden vaihtoehtojen välillä ole.

Sen sijaan kiinnitäkin huomiota asiaan, jonka ed. Seppänen jätti vähän vähemmälle huomiolle ja joka minun mielestäni on tällä hetkellä ja lähimpien kuukausien aikana tavattoman tärkeä. Minä ymmärrän ed. Seppäsen inhimillisesti ymmärrettävät vaikeudet tässä kysymyksessä, johonka nyt tulen. Nimittäin mukaan meneminen Euroopan unionin raha- ja talousunioniin vaatii Suomen tapaisilta mailta tällaisten lähentymisohjelmien valmistamisen, jonka Suomen hallitus on puolestaan tehnyt ja jota se paraikaa esittelee Brysselin suunnalla. Suomen hallitus on ilmoittanut, että Suomen lähentymisohjelma on se säästöohjelma, joka on kirjattu tuohon budjettikirjaan ja jota referoidaan myöskin siinä erillisessä budjettiliitteessä, joka on kaikille kansanedustajille jaettu.

Tässä mielestäni tulee vastaan suuri poliittinen linjakysymys: Voidaanko Suomen Emuun mukaan pääsemisen hinnaksi hyväksyä se, minkä hallitus omassa lähentymisohjelmassaan on esittänyt? Minä toivoisin, että ed. Seppänen ja muut, jotka suhtautuvat hyvin kriittisesti koko Emuun, arvioisivat nimenomaan tätä kysymystä, onko niin, että hinta Emun jäseneksi päämiseksi voi olla ja hyväksytään niin suurena ja niin kovana, mitä käytännössä tämä säästöohjelma, mikä budjettikirjaan on kirjattu, tulee olemaan.

Nimittäin tässä käy niin kuin ed. Ala-Nissilä täällä jo aiemmin esille toi, että EU:n jäsenyys jo sinänsä merkitsee yhteiskunnallisen polarisoinnin kasvamista ja lisääntymistä, heikkojen heikentymistä monilla aloilla ja voimakkaitten voimistumista. Jos seuraava askel niin nopeasti kuin suinkin kohti Emua haluttaisiin ottaa, se näyttää vaativan lisäksi sitä, että säästöt ja julkisen talouden säästöt toteutettaisiin nimenomaan sillä ohjelmalla, minkä hallitus on eduskunnalle esittänyt. Haluankin esittää kysymyksenomaisen kommentin ed. Seppäsellemme. Eikö se ohjelma, minkä hallitus on Emun lähentymisohjelmaksi esittänyt, ole sittenkin suurempi mörkö ja suurempi vaara Suomen sisäisen tasapuolisen kehityksen kannalta kuin konsanaan mahdollisuus, että Suomi liittyisi ermiin jossakin vaiheessa tämän vuoden taikka todennäköisesti seuraavan vuoden eli 96 puolella?

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarisen puheesta sai sen

käsityksen, että eduskunta vielä käsittelee tätä lähentymisohjelmaa. Hämmästykseni olen havainnut, että sitä ei enää käsitellä. Se tuli eduskunnalle tiedoksi. Se tuli suureen valiokuntaan, joka teki poissa ollessani päätöksen, että siitä ei anneta lausuntoa, jolloin lähentymisohjelma ei palaa enää eduskunnan suureen saliin. Ne sitoumukset, jotka on annettu Brysseliin, ovat menneet hallituksen sitoumuksina, mutta ikään kuin eduskunnan nimessä, koska ne on annettu eduskunnalle tiedoksi, vaikka eduskunta ei ole ottanut niihin kantaa. Tämä on, ed. Pekkarinen, minullekin yllättävä tilanne, että lähentymisohjelmasta ei enää tule täällä salissa tämän kummempaa keskustelua.

Mutta mitä tulee tähän lähentymisohjelmaan, niin siinähan tavallaan finanssipoliittikan keinoja ei käytetä kansantalouden elvyttämiseen ja työllistämiseen. Se on aivan yksiselitteisesti EU:ssa Emu-kriteereiden ja Saksan keskuspankin suosittelemien tulkinnan mukaan kiellettyä. Saksan keskuspankin pääjohtaja Hans Tietmeyer on yksi suurimmista eurofederalisteista ja -intoilijoista, mitä Euroopassa on ja hän kieltää finanssipoliittisen elvytyksen käytön työttömyyden torjunnassa, tulkitsee niin, että ei saa käyttää finanssipoliittista joustoa. Mutta tilanne on se, että aina vaalien alla saa, ja tämä on politiikkaa: Saksa antaa luvan aina niille maille, joissa on vaalit tulossa, vähän elvyttää vaalien alla. Tällaisen luvan ovat saaneet ainakin Ranska, Espanja ja Tanska Tietmeyeriltä ja saksalaisilta. Eli EU:n rahapolitiikka on suuri kollektiivinen valhe. Se on politiikkaa eikä taloutta, jossa hyvin tarkoituksenmukaisella tavalla saa tehdä myös vaalibudjettia ja Suomessa tullaan tekemään.

Mutta perusongelma on se, mihin ed. Pekkarinen kiinnitti huomiota. Siis meiltä loppuvat korot ja valuuttakurssit joustojen välineinä ja tilalle tulee työttömyys, maastamuutto ja palkanalennukset. Kyllä minä olen hämmästynyt, jos varemmissa hyväksytään tämä.

P u h e m i e s (koputtaa): Ed. Seppänen, kaksi minuuttia!

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä oikeastaan ihmettelinkin, kuinka te, ed. Seppänen, hallituspuolueen edustaja, sallitte sen, että kun hallitus on eduskunnalle antanut lähentymisohjelman, jota eduskunta ei ole vielä lainkaan käsitellyt, hallitus kuitenkin käy jo neuvotteluja, keskusteluja Brysselin kanssa ja kertoo, että tämä lähentymisohjel-

ma on se Suomen tie, jolla me aiomme kulkea kohti Emua. Jos ei aiemmin, niin ed. Seppänen teillä, minulla ja monilla muilla on nyt kuitenkin budjetin käsittelyn yhteydessä mielestäni tilaisuus lausua kantansa tämantapaisesta tiestä mennä kohti Emua, koska budjettiasiakirjaksi joka tapauksessa tämä lähentymisohjelma on annettu.

Voin jo nyt kertoa, että minun mielestäni ainaakaan Suomen keskusta ei voi sen sorttisella lähentymisohjelmalla kulkea kohti Emua, minkä on meille tänne antanut.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Pekkarinen on kuitenkin Emu-tiellä ja tämä on sitten kovan luokan kysymys. Ei siinä monta risteystä ole, jos Emu-tielle lähtee. Se on sitten enemmän tai vähemmän vivahteita. Mutta pitääkö sille tielle lähteä ja painaa vain vajetta alaspäin ja velkaa pakkotahdissa pois ja olla ainoastaan inflaation vartija. Vai lähdetäänkö todella jostain muusta ideasta, jossa Suomella on oma päätäntänsä ja omat tavoitteensa painaa työttömyyttä alas tosissaan? Keskusta on jossain vaiheessa ollut Emun kannalla, mutta pysykö se sillä kannalla, on asia erikseen. Tietenkin meidän pitää pyrkiä, se on totta kai selvää, painamaan esimerkiksi budjettivajetta alaspäin ja velkaa pois, mutta omassa tahdissa ja oman tahdon pitää olla ratkaisija. Mutta Emu-tietä kulkiessa ei monta vaihtoehtoa ole. Eli Emu jää lopuksi kysymykseksi, olemmeko me menossa Emuun vai pidämmekö päätösvalan tässä maassa.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Olisin omalta osaltani muutamilla kommentailla jatkanut ed. Seppäsen aloittamaa, sinällään varsin tärkeää rahapolitiittista keskustelua.

Kun ed. Seppänen puhui ermistä ja Emusta, että Emu ei olisi niin paha kuin erm, niin ensin täytyy todeta se, että ermissähän valuutalla on 15 prosentin liikkumavara teoriassa olemassa. Toinen näkökohta on se, että EU:ssahan ei ole vielä itse asiassa selkeitä linjauksia siitä, mikä on niiden maiden järjestelmä, jotka jäävät Emun ulkopuolelle. On vain todettu Maastrichtin sopimuksessa, että se on yhteinen asia. Sitä ei ole siis vielä järjestetty. Se on varmasti jonkinlainen erm-järjestelmä, mikä jää Emun ulkopuolella oleville maille.

Itse Emun suhteen on todellakin syytä tehdä useitakin kysymyksiä. On kysyttävä, mikä voisi olla Euroopassa yhteinen optimaalinen valuutta-alue, minkä suhteen voitaisiin talouspolitiikka

tehdä järkevällä tavalla. On kysyttävä, löytyykö Suomesta aikanaan sellaisia joustoja työmarkkinoilta, mitä aivan välttämättä tällainen tiukka yhteinen talous- ja rahapolitiikka tarvitsee, jos aiomme työllisyyttä menestyksellisesti hoitaa, kuten välttämätöntä edelleen on.

Edelleen ...

P u h e m i e s (koputtaa): Ed. Ala-Nissilä, pyydän muistuttaa, että jos kohta on paikallaan keskustella rahapolitiikasta, nyt on kuitenkin kysymyksessä, niin kuin ed. Seppänen varsinaisen puheenvuoronsa aloitti, eduskunnan pankkivaltuuston kertomus. Palataan siihen asiaan!

P u h u j a : Arvoisa puhemies! Rahapolitiikka on Suomen Pankin tehtävä ja erittäin ajankohtainen asia tämän hetken Suomen talouspolitiikassa mielestäni. Jos ei tässä yhteydessä, niin missä yhteydessä siitä saisimme keskustella?

P u h e m i e s : Pyydän vain huomauttaa, mikä asia on nyt käsitellyssä.

P u h u j a : Lopuksi tulen ajankohtaisempan rahapolitiikkaan, siihen, onko Suomen Pankin inflaation vastainen taistelu ollut ylireagoitua, liioiteltua. Se on hyvä kysymys. On kuitenkin niin, että näissä oloissa inflaation vastaisen politiikan on oltava johdonmukaista, hyvin harkittua, hyvin uskottavaa. Todellakin voidaan aiheellisesti kysyä menneen kesän osalta: Onko meillä sittenkin ylireagoitu ja olisivatko tietyt joustot olleet tarkoituksenmukaisia tietäen hyvin sen, että Suomen Pankin välineistö nykyään on varsin rajoitettu?

Arvoisa puhemies! Lopuksi tulen tähän kertomukseen ja siihen keskusteluun, minkä ed. Aura aloitti. Suomen Pankin taseasemaa on varmasti syytä vahvistaa, koska muutokset, joita valuuttamarkkinoilla tapahtuu, heilauttelevat voimakkaasti sen tulosta. Aikana, jolloin valuutta heikenee, tulos vahvistuu. Silloin kun taas valuutta vahvistuu, Suomen Pankin tulos tahtoo väistämättä heiketä. Maailmalla on kuitenkin niin, että keskuspankkien tulos- ja taserakenne on varsin teoreettinen. Keskuspankilla ei tällaista tulovastuuta ole kuin jollain osakeyhtiöllä, mutta pankin uskottavuuden ja toiminnan kannalta tulevaisuudessa on totta kai välttämätöntä, että voidaan vahvistaa talouden perustaa myöskin Suomen Pankissa niin kauan kuin se itsenäisenä pankkina toimii Suomessa näissä Emun ulkopuolisissa oloissa.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen Pankin sisältä jonkin verran asiaa katselleena haluan kiinnittää huomiota siihen puoleen, että meillä on vain yksi ainoa oikea politiikka, jota pankkivaltuuston kertomus nyt manifestoi. Yllättävän huonolla on erilaisten vaihtoehtojen valmistelu. Siitä kertomus antaa selvän kuvan, ikään kuin ei olisi muita vaihtoehtoja. Mutta ei siinä mitään sellaista ole, mitä en voisi hyväksyä omasta puolestani, koska se on kuitenkin yleisessä muodossa. Jos on ollut päätöksiä, niistä löytyy tarpeellisia eriäviä mielipiteitä.

Siihen kysymykseen haluan kiinnittää huomiota, minkä ed. Ala-Nissilä sanoi, että erm:ssä on 15 prosentin vaihteluväli. Ei vaihteluväli ole ongelma. Ongelma on se, että muut tekevät päätöksen siinä yhteydessä meidän valuuttamme arvosta. Tämä on substanssikysymys. Erm on sitä, että muiden maiden valtiovarainministerit yhteisessä kokouksessa tekevät päätöksen siitä, mikä on meidän valuuttakurssimme suhde muiden maiden valuuttakursseihin. Kaikki muu on sitten sellaista loiskiehua, jota tässä asiassa on. Tämä on substanssi. Valta meidän valuuttakurssiimme siirtyy erm:ssä muille. Eihän se Emu mitään sen kummempaa sitten enää ole, kuin että tulee Euroopan keskuspankki, jota en usko syntyvän. Erm on se mekanismi, jolla on suoranaisten vaikutus Suomen talouteen, ja se on politiikkaa.

Tässä mielessä tietysti on kiinnostavaa, että keskusta nyt ottaa erilaisen kannan tässä kysymyksessä kuin aikaisemmin. Keskusta oli mukana siinä porukassa, joka ilmoitti, että Suomi haluaa mukaan Emuun ensimmäisessä ryhmässä. Ed. Pekkarinen silloin ministerinä ei pannut eriävää mielipidettä pöytäkirjaan. Hän oli mukana siinä porukassa, joka halusi Suomen mukaan Emuun ensimmäisessä ryhmässä. Tämä takin-kääntö on, ed. Pekkarinen, nyt vähän epäuskottava, tervetullut ja mukava, mutta vähän aikaa menee, ennen kuin siihen uskotaan.

Mitä tulee sosialidemokraattien hommaan, kyllä minä vähän ihmettelen, ettei yhtään puolustuspuheenvuoroa ole tullut työllisyyden ...

Puhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Seppänen!

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Ed. Seppäsen puheenvuorosta voisi päätellä sen, että hän on kilpailevien devalvaatioiden kannattaja, eli maat kilpaa tekevät devalvaatiota ja pyrkivät sillä parantamaan asemaansa. Kyllä se jos mikä on erit-

täin tuhoisaa kaikille maille. On selvää, että pitää pyrkiä luomaan järjestelmä, jossa ei kilpailla devalvaatioiden suuruudella ja sillä tavalla pyritä parantamaan kilpailukykyä, vaan pitää kyetä valtioiden kesken yhteistoimintaan.

Mitä tulee kysymykseen siitä, olisiko Emun lähentymisohjelmaa pitänyt käsitellä suuressa valiokunnassa, niin valiokunnassahan lähtökohta oli se, että jos budjettikeskustelussa on kovasti erilaisia mielipiteitä siitä ja kovaa kritiikkiä, silloin käsitellään se valiokunnassa. Mutta budjettikeskustelussa näin ei ollut. Se johti lopputulokseen, että sitä ei käsitelty suuressa valiokunnassa eikä pyydetä lausuntoa valtiovarainvaliokunnalta. Mutta jos halutaan ja katsotaan, että on välttämätöntä, mielestäni ei ole mitään estettä sille, etteikö päätöstä voitaisi tältä osin muuttaa ja purkaa.

Kun ed. Seppänen sanoi, että Saksan liittotasavalta tekee Emu-asiassa vain politiikkaa, kyllä totuus on se, että Saksa on todella huolissaan siitä, ollaanko valmiita yhteiseen valuuttaan. Kinkelin lausunto, että Italia ei kelpaa, johtuu siitä, että Saksassa on suuria pelkoja, että uudesta yhteisestä rahasta tulee jonkinlainen Italian liiran kaltainen raha. Sitä saksalaiset eivät halua eivätkä varmaan myöskään suomalaiset mitään devalvaatiomarkkaa halua. Tämän päivän Financial Timesissa kerrotaan, että Bundesbank tulee ilmoittamaan, mitkä ovat ne maat, jotka heidän mielestään kelpaavat yhteiseen valuuttaan. Se osoittaa sitä, että nyt ollaan vakavasti liikkeellä, ei poliittisin vaan nimenomaan taloudellisin perustein. Se on tärkeätä, koska taloudellisten ehtojen täytyy täytyä, ennen kuin yhteinen valuutta voidaan muodostaa.

Haluan vielä ed. Seppäselä todeta sen, että Emu on vain sitä, että toteutetaan tervettä talouspolitiikkaa. Valtiontalous pidetään hallinnassa, jotta ei jouduta paniikkitoimenpiteisiin rahapolitiikassa, mitä ed. Seppänen toimenpiteillään valitettavasti tulisi aiheuttamaan, jos hänen esityksillään mentäisiin eteenpäin.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi ei ole seurannut Euroopan rahapolitiikkaa keskustelua ja käyttää mielestäni hyvin perusteettoman ja vanhakantaisen puheenvuoron siitä, että kilpailevilla devalvaatioilla jne. Ed. Sasi, tämä on argumentti 1930-luvulta. Se ei ole pätevä enää tämän päivän Euroopassa. Toivoisin ed. Sasin seuraavan tarkemmin sitä keskustelua, jota tänä päivänä käydään.

Siihen keskusteluun kuuluu se, että tänä päi-

vänä kilpaillaan deflaatiolla. Tänä päivänä koko Euroopan etujen vastainen asia on se, että meidän EU-politiikkaamme on deflaatiopolitiikkaa. Siitä tulee deflaatiopolitiikkaa sen takia, että muissa syrjäalueen maissa ja Saksan vasallivaltioissa harjoitetaan Saksan talouspolitiikkaa. Se on meille vierasta politiikkaa, meille vieraita etuja eikä sovi meille. Se johtaa meillä deflaatioon. Koko Euroopassa, kaikissa niissä maissa, joissa on harjoitettu Saksan rahapolitiikkaa, taloutta on deflaatoitu ja tuotettu massatyöttömyys. Espanjassa, Irlannissa, Tanskassa, Ranskassa — kaikissa, joissa on ollut kovan valuutan politiikka Saksan malliin, on tuotettu massatyöttömyys. Seei ole terveen talouspolitiikan merkki, ed. Sasi. Muussa tapauksessa joudun sanomaan, että tähän olette työttömyyden kannalla, jos te olette sitä mieltä, että terveeseen talouspolitiikkaan kuuluu työttömyys.

Työttömyys on se perusongelma, joka tekee koko Euroopan kansantaloudesta sairaan. Työttömyys johtuu väärästä rahapoliittisesta konseptista, jota pakottaa omalla voimallaan muille Saksan keskuspankki. Tyypillistä on, että se sanelee, ketkä pääsevät mukaan. Se on täysin poliittinen kysymys, ketkä pääsevät mukaan. Vaikka EU:n Maastrichtin sopimuksen mukaan siitä päätetään neuvostossa, ja kaikki ovat mukana, jotka täyttävät kriteerit, niin te hyväksytte sen, että Saksa saa sanella sen, ketkä pääsevät mukaan.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasin ja ed. Seppäsen puheenvuorojen johdosta jään todella ihmettelemään, että Emun lähentymisohjelmaa ei eduskunnassa voida käsitellä, että esimerkiksi valtiovarainvaliokunta ei voi siitä lausuntoansa antaa.

Ymmärrän, että ed. Seppänen ei halua keskustella Emun lähentymisohjelmasta. Se on varmaan vasemmistoliitolle hyvin ongelmallinen asia, koska siinä lähdetään juuri siitä, että integraation tuomat ongelma-alat, syrjäseudut, maaseutu, perusturvan varassa olevat ihmiset joutuvat eniten säästämään. Toisin sanoen lähentymisohjelmalla tavallaan vielä kärjistetään integraation aiheuttamia ongelmia.

Toivoisin, arvoisa puhemies, että lähentymisohjelmaa voidaan eduskunnan jossakin valiokunnassa käsitellä. Se on toki niin tärkeä asia.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Yksinkertaisena ihmisenä minä en hallitse hienoja teoreettisia kuvioita

mutta olen aina todennut sen, että Suomen vienteollisuuden hartiat ovat niin kapeat ja muuntautumiskyky niin olematon ja suomalaiset työmarkkinat joustamattomia, joten verrattuna eräisiin muihin Euroopan maihin, joiden rinnalla yritetään nyt säntäillä, me emme tule menestymään kiinteillä valuuttakursseilla, jotka ovat aina meidät pelastaneet siinä vaiheessa, kun tilanne on johtanut vahvaan ahdinkoon.

Lopuksi totean sen, että kireällä rahapolitiikalla, jota nyt harrastetaan, Suomi viedään edelleen pahempaan ahdinkoon Lipposen hallituksen aikana ja aikanaan Emu-ratkaisu ja -sidonnaisuus balsamoivat tämän meidän kurjuutemme lopullisesti. Siinä sitä sitten ollaan, jyskytellään kerjuuasemassa. Tällä tavalla tämä asia on. Vielä pahempaa sitten on tietysti, jos tehdään tämä hallituksen toimesta ilman eduskunnan myötävaikutusta, niin kuin lähentymisohjelman suhteen nyt näyttää tapahtuvan, ja se on tietynlainen petos parlamenttia kohtaan. Siihen pitää sitten tarttua kovalla kädellä kiinni.

Ed. Teniä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Sasi pitää terveenä sellaista talouspolitiikkaa, joka päätetään maan rajojen ulkopuolella. Minusta tervettä talouspolitiikkaa on se, jota Suomen hallitus, eduskunta ja Suomen Pankki harjoittavat meidän omista tarpeistamme lähtien. Meidän keskeisin tarpeemme on työttömyyden vähentäminen, ja tämän pitäisi olla selvää tässä maassa kaikille. Mutta Emutietä kuljettaessa se on kireää politiikkaa ja siinä elvytystoimet ja muu työllisyyttä edistävä toiminta jäävät taka-alalle.

Minusta kannattaisi ruveta katselemaan, ed. Sasi, ei vain Saksaan vaan vaikkapa Ruotsiin, mitä siellä mietitään. Tietenkin nyt on Suomeen levinnyt vähän sellainen ylimielinen asenne Ruotsiin päin, että Ruotsi on jokin takapajula, mutta haluaisin todeta, että työttömyyden torjunnassa Ruotsi on onnistunut Suomea paljon paremmin. Ruotsin työttömyysaste on nyt 7 %. Jos me siihen jollakin konstilla pääsisimme, kannattaisi sitten ottaa muita aiheita esiin. Loppujen lopuksi on niin, että jos valuuttakurssin päättämistä Suomesta pois annetaan, ei meillä ole sitten muita keinoja jäljellä kilpailukyyn hoitamiseen kuin palkkajoustot. Palkkajousto tarkoittaa palkkojen alenemista, mutta siihen varmasti ed. Sasi onkin työntekijöiden osalta valmis milloin hyvänsä.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin haluan tehdä korjauksen. Aikai-

semmin sanoin, että ulkoministeri Kinkel olisi ilmoittanut Saksan Bundestagin valiokunnalle, että Italia ei kelpaa. Tietysti se oli valtiovarainministeri Theo Waigel, joka ilmoitti, että Italia tuskin kelpaisi yhteiseen rahaunioniin.

Mitä tulee ed. Tennilän puheenvuoroon, on syytä todeta se, että ei Suomessa ole suurempaa talouspoliittista viisautta kuin muissa maissa, kuin Saksassa, Englannissa, Ranskassa, vaan kaikkialla näissä maissa tiedetään se, mikä on tervettä talouspolitiikkaa. Sitä on toki myös se, että kaikki ihmiset yhteiskunnassa pyritään työllistämään eli työllisyyttä pyritään parantamaan, ja siihenhän myös yhteisen valuutan avulla pyritään. Mutta se edellyttää tietysti sitä, kun tavoitteena on tasainen kehitys, tasainen talouspolitiikka, että yhteiskunnan rakenteet ovat sellaisia, että niissä on riittävää joustavuutta. On totta, kuten ed. Seppänen sanoi, että kun joustavuuselementtejä vähennetään, joustavuustekijät kohdistuvat muihin seikkoihin ja rakenteet täytyy korjata.

Olen sitä mieltä, myös pankkivaltuusmiehenä, että mielestäni Suomen Pankin politiikka on liian partiopoikamaista. Halutaan tehdä, mitä muualla sanotaan, ja mennään intomielisesti mukaan mutta ei riittävästi mietitää, onko Suomessa kotimaiset lähtökohdat hoidettu riittävän hyvin kuntoon. Mielestäni tämä kritiikki on oikeutettua.

Ed. Seppäselä on syytä todeta, että missään Euroopassa ei kilpailla deflaatiolla. Lähestulkoon kaikissa maissa on jonkinlainen pieni inflaatio, ja on totta, että pieni inflaatio on oikeastaan tervettä terveessä taloudessa, parin prosentin tasoinen ehkä on tuollainen oikea suuruus.

Mutta ed. Seppänen ei ole lainkaan seurannut kansainvälistä talouspoliittista keskustelua. Mihin keynesiläisyys kaatui? Nimenomaan siihen, että luultiin, että jos on suuri inflaatio, työttömyys on kuitenkin hoidettu. Mutta keynesiläisyyden kaatoi se, että todettiin, että voi olla samanaikaisesti korkea työttömyys ja korkea inflaatio. Sen takia talouspolitiikassa on tapahtunut dramaattinen 70-luvun loppupuolella ja 80-luvun alkupuolella. Toivoisin, että ed. Seppänen tunnustaisi tämän muutoksen eikä olisi enää 30-luvun keynesiläinen vaan tietäisi, mitä talouspoliittisessa keskustelussa on parinkymmenen viime vuoden aikana tapahtunut.

Haluan myös korostaa sitä, että Saksa ei yksin päättää EU:ssa sitä, mitkä ovat ne kriteerit, joilla päästään yhteiseen valuuttaan. Mutta minä ainakin aika pitkälle luotan ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Sasi!

P u h u j a : ... siihen, että saksalaisten ajattelu on aika tervettä.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Vaikka olenkin Suomen kaavaillun Emu-tien monista solmukohdista aika pitkälti samaa mieltä kuin ed. Seppänen, täytyy nyt vielä kuitenkin muistuttaa siitä, että ermin kontra Emun merkitystä arvioidessa mielestäni ed. Seppänen suorittaa väärän arvion. Uskon, että hän sen tekee täysin vilpittömästi, mutta hän korostaa ermratkaisun merkitystä aivan liikaa verrattuna siihen, mikä on Emu-ratkaisun merkitys.

Minä ymmärrän tietyllä tavalla poliittisesti tämän Esko Seppäsen kannalta, koska on tietysti aika vaikea asettua totaalisesti vastaan Emu-tietä, sitä lähentymisohjelmaa, jonka hallitus on asettanut. Olenkin näkevinäni, että hallitus on valitsemassa aika ovelan tien edetä Emu-lähestymisohjelmassa. Nyt, kun ei eduskunnassa sitä varsinaisesti käsitellä, syntyy tilanne, jossa esimerkiksi ed. Seppäsen ei tarvitse välttämättä ottaa kantaa vielä tässä vaiheessa. Ei tule välttämättä esille se, onko hallituspuolueiden sisällä erimielisyyksiä siitä ohjelmasta, jolla Suomi aikoo mennä Emun kolmanteen vaiheeseen. Tässä mielessä hallitus on kannaltaan valinnut aika ovelan strategian, mutta eduskunnan arvovallan kannalta ja ajatellen niitä välipuheita, joita on aikoinaan sovittu, kun on liitetty Euroopan unionin jäseneksi, siitä miten eduskunnan pitää olla mukana tässä prosessissa, tältä kannalta asiaa katsoen eduskunta nyt syrjäytetään. Se on mielestäni ehdoton huono puoli.

Mitä tulee siihen, mitä keskusta on asiasta ollut aiemmin mieltä, keskustassa ei ole tehty mitään, ed. Tennilä, päätöstä, että Suomi on menossa Emun kolmanteen vaiheeseen. Ei selaista päätöstä ole missään vielä tehty. Henkilökohtaisesti esimerkiksi katsoin aiemmassa vaiheessa, että mikäli Suomi olisi pystynyt rakentamaan oman tiensä, oman lähestymisohjelmansa, oman taloutensa tervehdyttämisen ohjelman, siinä viime kädessä lähentymisohjelmassa on kysymys, sen sisältöiseksi, että se kohtelee tasapuolisesti kaikkia väestöryhmiä ja kaikkia maantieteellisiä alueita, olisi voinut olla perusteltua olla mukana siinä junassa, joka kulkee kohti Emun kolmatta vaihetta. Mutta jos juna lastataan sellaisella tavalla, sellaisilla aineksilla, joiden kantovastuu kansan keskuudessa asetetaan

vain joidenkin väestöryhmien tai joidenkin alueiden kannettavaksi, niin kuin nyt on käymässä, sellaisessa junassa kohti Emun kolmatta vaihetta mielestäni ei kannata olla enkä myöskään keskustan sisällä ole hyväksymässä sellaisessa junassa sellaisessa suunnassa asiassa eteenpäin menemistä.

Ed. Sepänen: Arvoisa puhemies! Kysymyksen asettelu on nyt hieman ongelmallinen, koska keskusta luulee, että minun on jotenkin vaikea olla Emua vastaan. Ei minun ole vaikea olla Emua vastaan. Minä olen Emua vastaan ja äänestän eduskunnassa Suomen Emu-jäsenyyttä vastaan. Ilmoitan sen nyt, oli hallitus mitä mieltä tahansa. Mutta minä hälytän nyt reaaliajassa tapahtuvasta prosessista, joka on erm. Se on nimittäin kovempi juttu kuin miltä se näyttääkään nyt asiaan perusteellisesti tutustuttuani, ja asia on reaaliajassa Suomessa pian päätettävänä. Siis nyt on tämä asia keskustelussa, ja jos siihen asiaan haluaa vaikuttaa, siihen pitää vaikuttaa tänään. Huomenna se voi kuulkaa jo olla hyvin myöhäistä ja liian myöhäistä. Tämä on otettava sananmukaisesti, mitä sanoin.

Erm on nimittäin kova juttu, koska se on hallinnollinen järjestelmä, jossa päätetään meidän valuuttakurssistamme. Muut maat päättävät meidän valuuttakurssistamme, ja tähän järjestelmään ollaan siirtymässä eduskunta syrjäyttäen ilman, että eduskunta tekisi siitä päätöstä. Siis päätöstentekovalta valuuttakurssiin ollaan antamassa pois eduskunnan käsistä kenties jo huomenna tai huomenna tehtävien päätösten seurauksena. Tämä on ongelma, ja tämä on kova juttu. Tämä on sellainen, josta minä nyt hälytän. Emuakin vastustan, mutta erm on ollut meillä liian vähäisessä keskustelussa, ja tänä päivänä se on reaaliaikaa.

Ed. Sasille sanoisin, että keynesiläisyydestä hänellä ei tunnu olevan hajuakaan. Nimittäin keynesiläisyyteen kuuluu myöskin ...

Puhemies (koputtaa): Tämä keskustelu vie nyt jo hivenen loitolle, kun ed. Sasi ensin aloitti ja nyt vielä jatketaan tätä kansantaloudellista keskustelua.

Puhuja: Onko minulla puheenvuoroa?

Puhemies: Olkaa hyvä!

Puhuja: Arvoisa puhemies! Tarkoitukseeni oli pyytää vastauspuheenvuoro ed. Sasin pu-

heenvuoroon, kun hän puhui keynesiläisyydestä, jota Luoja paratkoon ei ole ollut viime vuonna Suomen Pankin pankkivaltuuston kertomuksen mukaan Suomen Pankissa. Suomen Pankki ei ole noudattanut keynesiläisyyden parhaita peruserinteitä, puhumattakaan että olisi edes noudattanut joitakin muita keynesiläisiä perinteitä sen takia, että Suomen Pankki on aivan toisella linjalla kuin keynesiläisyys edustaa. Tässä tulee sitten se ongelma, jota ei ole nähty. Se on tämä ns. liquidity trap, ja se on, ed. Sasi, sitä että voi olla samaan aikaan korkea työttömyys ja korkeat korot. Tämä on kauhea yhdistelmä, tappava yhdistelmä, ja tämän Keynes näki ensimmäisenä ja kaikkein selvimmin. Tästä ei päästä ulos kuulkaa muuta kuin vaalien alla elvytyspolitiikalla.

Saksa sallii elvytyspolitiikan vaalien alla niille maille, joissa on sille myötemieliset hallitukset, niin kuin Suomessa. On aivan selvää, että Lipposen ja Kohlin välillä ei ole poliittisia eroja. Lipponen tai Kohl, sama asia. Tämän takia, kun tämä yhteys on tällä tavalla vahvistettu muun muassa Mallorcalla viime sunnuntaina, tilanne on se, että Lipponen tulee saamaan luvan elvyttää seuraavien vaalien alla vuonna 1999 ja luoda näennäisesti parempaa työllisyyttä. Tämä hallinnollinen järjestelmä on hirvittävän poliittinen, eikä sillä ole mitään tekemistä taloudellisten perusteiden kanssa.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Osaltani lupaan viimeisen puheenvuoron tähän keskusteluun. Se on se, että minä uskon, ed. Sepänen, että te aikanaan olette vastaan Emua ja sen kolmanteen vaiheeseen menemistä. Mutta siitä asiastahan mahdollinen päätös, sikäli kuin nyt eduskunta saa siitä ylipäänsä jotakin lausua, tulee vasta vuosien päästä.

Ydin- ja olennainen kysymys tässä onkin, pääseekö eduskunta vaikuttamaan tähän prosessiin, Emun junan kulkuun jo aiemmassa vaiheessa, esimerkiksi siinä vaiheessa, kun lähestymisohjelma eduskunnassa pitäisi linjata. Repäisemällä tämä asia eduskunnan käsistä hallituksen itsensä käsiin tässä asiassa, lähentymisohjelmassa, eivät mahdollisesti hallituksen sisällä olevat erot eivätkä haavat tule ollenkaan esiin. Sitä kautta menään yhä pitemmälle kohti sitä vaihetta, jolloin vain kenties lopullinen mukaan meneminen tai ulos jääminen eduskunnassa ratkaistaan. Vielä kertaalleen siis: mielestäni jo tähän junan kulkuun ja näihin ohjelmiin olisi pitänyt eduskunnan voida ottaa kantaa.

Ed. J. K o s k i n e n : Arvoisa puhemies! Nythän pankkivaltuuston ja eduskunnan jäsen Esko Seppänen on tekemässä reaaliajassa pankkivaltuuston kertomusta tämän vuoden tapahtumista ja vähän sen ohikin jo huomisistakin tapahtumista. Tietysti, kun katselee poliittisten muistelmienkin kirjoittamista, siellä on siirrytty vähän samaan tapaan. Kuitenkin tänään ovat käsittelyssä edellisvuoden tapahtumat.

Ed. Seppäsen puheenvuoroa täytyy kuitenkin oikaista sen verran, että eduskunta päättää rahalain muutoksista. Eduskunta päättää aikanaan, jos Suomen edut niin edellyttävät, Emuun liittymisestä. Jokaisessa vaiheessa on tietysti syytä pitääkin päätösvalta eduskunnan käsissä.

Ermiin kytkeytyminen, jota ed. Seppänen nyt pitää pahimpana peikkona, ei ole kovin järkevää Suomelle lähitulevaisuudessa. Oikeastaan sitä kannattaakin välttää niin pitkälle kuin se on mahdollista. Mutta Suomen valuuttakurssi kannattaa pitää vakaana ja pitää huolta siitä, että Suomi voi halutessaan liittyä Emuun tai pyrkiä täyttämään ne kriteerit, jotka vakaalle talouspolitiikalle on asetettu. Samalla se pitkällä tähtäimellä palvelee myös Suomen työllisyystavoitteita. Tässä suhteessa on turhaa ja vahingollistakin lähteä tällaista vastakkainasettelua rakentamaan, ikään kuin se, jos Suomen markka pysyy vakaana, veisi pohjaa työllisyystoiminnalta, oli suhdannevaihe mikä hyvänsä.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Keskustelun päätteeksi omalta osaltani haluan todeta, että olen ed. Seppäsen kanssa samalla tavalla kriittinen niihin ajatuksiin, mitä Suomen Pankissa on tehty rahalain muutoksen osalta. Olen sitä mieltä, että jos tarkoitus on pyrkiä todella uskottavasti mahdollisimman pysyviin valuuttakursseihin, niin silloin ei pidä päätöksentekomenettelyä helpottaa valuuttakurssimuutosten osalta, vaan sitä pitää suorastaan vaikeuttaa. Tältä osin ehdotukset, joita Suomen Pankin taholta on tehty, eivät ole olleet mielestäni tarkoituksenmukaisia. Olen sitä mieltä, että eduskunnalla pitää olla keskeinen rooli näitä muutoksia tehtäessä.

Ed. Seppäsellem haluan todeta myös, että Suomi saisi uudessa tilanteessa vaikutusvaltaa siihen, miten Ruotsin osalta, mikäli Ruotsi tulee yhteiseen valuuttaan mukaan, tai Saksan tai Espanjan osalta menetellään, ja tällä on myös Suomelle ja Suomen talouselämälle aika suuri merkitys.

Ed. Seppänen on oikeassa siinä, että Suomen Pankin linja ei ole keynesiläistä linjaa, ei sinne

päinkään. Mutta ed. Seppäsen näkemykset edustavat mielestäni keynesiläisyyttä ja mielestäni niitä ajatuksia keynesiläisyydessä, jotka on hylätty. Mielestäni keynesiläisyydessä on myös hyviä elementtejä. Olen sitä mieltä, että talouspolitiikassa pitäisi olla hyvin pragmaattinen. Dogmaattisuus johtaa siihen, että ajetaan hyvin voimakkaasti johonkin suuntaan, joka saattaa olla väärä, millä aiheutetaan hyvin suuria vahinkoja kansantaloudelle.

Lopuksi haluan ed. Seppäsellem todeta, että elvytys voi olla joissakin tilanteissa hyvä asia. Niissä tilanteissa joissa, uskotaan, että se johtaa sellaiseen kasvuun, joka pitemmällä tähtäimellä johtaa velkaantumisen vähentymiseen, seurauksena on, että korot saattavat laskea. Mutta jos uskottavuutta ei ole, se johtaa korkojen nousuun ja sitä kautta entisestä pahenevaan tilanteeseen. Tämän arvion tekeminen on olennaista, kun mietitään sitä, pitääkö tehdä elvytyspolitiikkaa vai ei.

Ed. S e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Omalta osaltani haluan sanoa ed. J. Koskiselle, että tässä on nyt se ongelma, että ollaan kenties valmistelemassa sellaisia ratkaisuja, joilla päätöksentekovalta erm-jäsenyydestä siirretään pois eduskunnalta. Tapahtuu sellainen tilanne, että uudistamalla lakia tapahtuu se, että hallitukselle annetaan valtuudet päättää Suomen erm-jäsenyydestä.

Tästä minä nyt ole hälyttämässä. Tämä on vakava kysymys. Koko asia, mistä nyt on puhuttu Suomen kilpailukyvyyn ja talouden tulevaisuuden näkökulmasta, on vakava asia, joka saataan tehdä ohi eduskunnan. Suomessa yritetään ehkä toimia tällä hetkellä siihen suuntaan, että siitä ei eduskunnassa tehtäisi päätöstä, ja se pitää kaikin keinoin pyrkiä estämään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi ulosottolain 3 luvun 20 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 74/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 6/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 6. Ensinnä käsitellään asiasta

yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 luvun 20 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laeiksi työntekijäin eläkelain 4 d §:n ja merimieseläkelain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 56/1995 vp
Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö 6/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 4 d §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä toisen lakiehdotuksen 14, 28, 37 ja 44 § sekä 51 § ja 6 luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkelain, valtion eläkerahastosta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 51/1995 vp
Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö 7/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1, 5 b, 7, 12, 15, 23 a ja 23 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen lakiteksti, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 20 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

neljännen lakiehdotuksen 2, 7 ja 7 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

viidennen lakiehdotuksen 24 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kuudennen lakiehdotuksen lakiteksti, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

seitsemännen lakiehdotuksen 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 ja 15 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 54/1995 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 3/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 3. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 10 ja 15 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laeiksi hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain ja maanpuolustukselle merkityksellisistä keksinnöistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 47/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 14/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys aluksista aiheutuvista öljyvahingoista johtuvasta vastuusta annetun lainsäädännön muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 26/1995 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 4/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 4.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 10) asiasta.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys öljyn aiheuttamien pilaantumisvahinkojen kansainvälistä korvausrahastoa koskevan sopimusjärjestelyn ja lainsäädännön muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 30/1995 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 5/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys lainsäädännöksi lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanon uudistamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 96/1995 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. B i a u d e t : Ärade talman! Först vill jag framföra ett exempel ur levande livet, beskrivet av terapeut Anu Suomela som i tio års tid fungerat som ombud i vårdnads- och umgängeskonflikter. Hon beskriver så här: Det 2-åriga barnet hade knappt alls träffat sin pappa när föräldrarna skildes. När umgängesrätten skulle verkställas grät barnet, klamrade sig fast vid mamman och vägrade att gå. Två gånger klädde mamman på barnet med våld och tvingade iväg det. Den tredje gången gjorde hon det inte, utan bad pappan att klä på barnet. Pappan vägrade och ansökte om att hustrun skulle dömas att betala vite.

Yleisen ja yksityisen välillä on harvoin niin herkkiä liittymäkohtia kuin lapsen huollon ja tapaamisoikeuden valvonta ja täytäntöönpano tapauksissa, joissa osapuolet eivät voi päästä keskenään sopimukseen. On olemassa suuri vaara lapsen edun jäämisestä jalkoihin.

Regeringens proposition är en del av reformen av utsökningslagstiftningen, och innehåller som helhet betraktat goda förslag till förbättring av vad som kan kallas processuellt rättsskydd. Det är möjligheten till användning av tvångsmedel, dvs vite och hämtning, som väcker känslor och diskussion. Som exemplet ovan visar, har redan ikraftvarande lag gett upphov till kritik i fall där den som har vårdnaden om barnet, ofta en ensamförsörjande mamma, blivit dömd till vite efter att enligt egen uppfattning bara ha tänkt på barnets bästa.

Ongelmatapausten määrä ei varmasti tule vähenemään, muun muassa sen vuoksi, että noutamismahdollisuutta ehdotetaan nyt laajennettavaksi koskemaan tapaamisoikeutta. Aikaisemmin noutamista on voitu käyttää vain lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanossa. Olennaisin kysymys tietenkin on, sopivatko pakkokeinot ollenkaan tällaisiin tapauksiin. Lakiehdotus sisältää sinänsä loogiset perustelut pakkokeinojen käytölle, mutta silti tosiasiaksi jää, että oikeutta täytäntöönpanon hakemiseen voidaan käyttää väärin ja että se voi kääntyä lasta vastaan.

Pakkokeinojen pääajatuksena on tietenkin ennaltaehkäisy, toisin sanoen niiden tulee helpottaa sopimukseen pääsemistä ja estää sen rikkomista. Mutta onko olemassa kokonaiskäsitystä

siitä, miten hyvin laki on toiminut tässä mielessä? Onko myönteinen ennaltaehkäisevä vaikutus suurempi kuin väärinkäyttömahdollisuuden kielteiset seuraukset nimenomaan lapsen kohdalla?

Tavoitteena tulee olla laki, joka kaikin tavoin minimoi tuomittujen uhkasakkojen ja noutojen määrän. Onnistuneen lopputuloksen kannalta täysin ratkaisevia ovatkin säännökset sovittelusta, lapsen kuulemisesta ja tuomioistuimen mahdollisuudesta täsmentää tapaamisoikeutta koskevia ehtoja tai hylätä hakemus muuttuneiden olosuhteiden vuoksi. Saamieni tietojen mukaan puutteita on ollut varsinkin siinä, miten itse asiassa lapsen oma mielipide on otettu huomioon varsinkin, kun lapsi on alle 12 vuotta.

Enligt regeringspropositionen skall vite i framtiden kunna förvandlas till fängelsestraff bara om vägande skäl föreligger. Detta är helt på sin plats, eftersom förvandlingsstraff kunnat leda till helt absurda situationer ur barnets synvinkel. Men frågan är om det inte t.o.m. borde stå ”synnerligen” vägande skäl.

Valiokuntakäsittelyssä on keskityttävä edellä mainittuun toisaalta pakkokeinojen ennaltaehkäisevän tehtävän ja toisaalta jopa väärinkäytön lisääntymis- ja lapsen huoltajaan kohdistuvan suoranaisen terrorisointivaaran välillä vallitsevaan tasapainoon. Koska jo nykyinen laki on johtanut ongelmiin, voikin kysyä, kuinka hyvin harkittuja lisääntyneet noutamismahdollisuudet ovat. Valiokunnan on tarkoin paneuduttava lakipykäliin ja perusteluteksteihin ja tehtävä mahdolliset omat lisäyksensä. Tämä koskee, kuten sanottua, myös sovittelua ja itse lapsen kuulemisesta koskevia säännöksiä. Koko yhteiskunnan mutta ennen kaikkea lapsen edun mukaista on tuomittujen uhkasakkojen ja noutojen minimoiminen.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! On varmasti tähdennettävä sitä, että useimmissa tapauksissa, jolloin lapsen tapaamisista on sovittu, ne myös sujuvat sovitulla tavalla. Kuitenkin joudutaan samanaikaisesti myöntämään, että nykyisen lainsäädännön keinoin tapaamisoikeutta ei päästä toteuttamaan sovitulla tavalla aina.

Kun lukee tämän hallituksen esityksen ensimmäistä osaa, jossa selvitetään tämän esityksen pääasiallista sisältöä, ei jotenkin voi välttyä siltä, että lapsi on esine, jota nyt sitten ulosottomiehen voimilla heitellään vanhemmalta toiselle. Epäily

välttämättä herää siitä, pystytäänkö tässä pitäytymään lapsen edun piirissä vai millä tavoin tätä koko asiaa nyt hallitsevat sitten tavallaan heikommalle jääneen vanhemman toiveet saada ikään kuin omia oikeuksiaan kohennetuiksi. Eriytyisen ongelmallinen tilanne on ollut juuri niiden lasten kohdalla, jotka eivät ole vielä ehtineet täyttää kahtatoista vuotta. Tosiasiallisesti viivytely tällaisessa tapaamisoikeuden järjestelyssä, jos näin on ollut halu toimia, on sitten johtanut siihen, kun lapsi on 12-vuotias, että irtaantuminen ja etääntyminen toisesta vanhemmasta on voinut olla jo niin totaalista, että lopputulos voi olla ihan kiistattakin sitten sellainen, että se aiheuttaa lapselle, lapsen edun kannalta siinä vaiheessa enemmän vahinkoa kuin iloa tai hyötyä, jos tällainen vaurioitunut tai olematon suhde yritetään siinä vaiheessa saada jopa pakkokeinoin pystyyn.

Tässä ulosottoviranomaisen toimivaltaan tämän asian ottaminen, tapaamisoikeuden täytäntöönpanoon saattaminen on jotenkin maallikon silmissä kyllä vähän hankalalta kuulostava asia. Mehän olemme enemmän tottuneet siihen, että ulosottomies heittää huonekaluja pellolle kun varat eivät riitä, mutta nyt tähän tehtäväluetteloon sitten tulee myöskin lapsen heittäminen ulos, jos siltä näyttää. Tietenkin oikein on kirjoittaa lapsen kannalta esimerkiksi pykälä 3 muotoon ”mahdollisimman hienovaraisesti ja lasta järkyttämättä”. Mutta jollakin tavalla tuntuu aika vaikealta, lähes mahdottomalta yhtälöltä yhtäaikaaisesti toteuttaa lapsen pakkohakua hienovaraisesti ja lasta järkyttämättä. Ulosottomiehellä vaaditaan toki olevan sosiaalipuolen viranomainen mukana, mutta nämä kiltit tytöt eivät aina välttämättä kyydissä pärjää, kun ulosottomiehen kanssa ollaan liikkeellä.

Olen kyllä aika huolestunut tästä kokonaisuudesta, ja kun sosiaalivaliokunnassa tähän tullaan perehtymään, niin varmasti on syytä, niin kuin ed. Biaudet sanoikin täällä, etsiä tasapainoa, koska tietysti on ollut hankala se nykyinen tilanne, että vaikka meillä on tapaamisoikeudesta päätöksiä olemassa, niin niiden täytäntöönpanoa ei ole päästy toteuttamaan. Ehkä suurimpina syynä on ollut se, että sosiaaliviranomaiset eivät ole panneet voimavaroja tähän sovittelutoimintaan. Siinä mielessä minusta on ilahduttavaa, että täällä on nyt sosiaalihuoltolain 17 pykälän muutos samassa yhteydessä esitetty, jolloin tämän lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpano liitetään myöskin sosiaaliviranomaisen tehtävään, eikä se ole

siellä jämätermissä "muut tehtävät". Tämä ei välttämättä kuitenkaan tilannetta miksikään muuta, koska on henkilökuntavaje, varsinkin kun lainsäädännössä tuodaan esiin että pitäisi jotain tämän puolen asiaa hallitakin. Meillä ei ole tällaisia henkilövoimavaroja läheskään kaikissa kunnissa ja kaikkein vähimmin niissä pienissä kunnissa, joille näitä hankalia tapauksia sitä paitsi sattuu äärimmäisen harvoin.

Eli toivomus siitä, että asiat lähtisivät tällaisella lainmuutoksella sujumaan paremmin, ei välttämättä johda tuloksiin, koska se on resurssikysymys. Olemme nyt samanaikaisesti kuitenkin ottamassa pois resursseja valtionosuusleikkauksien johdosta. Myöskin suuria ongelmia on erityisesti ollut niissä tapauksissa, jolloin on jouduttu kahden eri paikkakunnan välillä tätä asiaa hoitamaan viranomaisten välillä. Minä olen joutunut niissä tapauksissa, joihin minua on pyydetty tavallaan sotkeutumaan, huomaamaan, miten se on niin vaikea tehtävä, että on ollut melkein pä vastenmielinen tehtävä sosiaaliviranomaisille kaiken kiireen, muun työn ja ylityön seassa keskittyä tällaisiin asioihin. Tietysti toivoisin, että se auttaa, että sellainen tehtävä erityisesti määrätään, mutta saapa nähdä.

Tässä on minusta kuitenkin esimerkiksi ihan hyvä yksityiskohta, kun niitäkin tapauksia on eteen tullut, että lapsia viedään ulkomaille suit-sait ja ne tapaukset sitten jäävät käsittelemättä, niitä ei koskaan saada esiin oikeastaan. Aika usein on kysymyksessä ulkomaalainen isä, joka vie lapsen esimerkiksi Afrikan maihin, joista sitä lasta ei koskaan saada takaisin. Minusta erittäin hyvä, vaikka rankalta kuulostava kohta tosin, että tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanon yhteydessä tuomioistuim voi määrätä esimerkiksi, että se velvoittaa hakijan tai hakijan vastapuolen tallettamaan voimassaolevan passinsa tai lapsen passin ulosottomiehen huostaan. Se on aika raju varotoimenpide, mutta ehkä siinä täytyy olla jotain näyttöä, pelkoa siitä, että lapsi ehkä lähdetään viemään. Mutta aika raju varotoimenpide se on. Ehkä se sitten toteutuessaan, jos tähän päädytään, tulee lopettamaan ne hirveän valitettavat tapaukset, joissa suomalaiset äidit ovat jääneet ihmettelemään kun heidän lapsiaan riitatapauksissa on viety muihin maihin, nimenomaan Euroopan ulkopuolelle.

Arvoisa puhemies! Toivon tälle käsittelylle tietysti kaikkea asiallisuutta, mutta joudun tässä yhteydessä jo toteamaan, että kyllä tämä on erittäin vaikea laki, erittäin vaikea esitys, ja tällä

hetkellä ensi vaikutelmat ovat vähän varovaisen kielteiset sikäli, että tässä nämä pakkotoimet minusta huonosti soveltuvat asioihin, joiden tulisi sujua. Ei välttämättä pakkokeinoilla voida yhtä aikaa toteuttaa lapsen etua. Tämä ei vielä vakua minua.

Oikeusministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Minusta ed. Vehkaoja oli siinä aivan oikeassa, että tämä on hyvin vaikeaa lainsäädäntöä, ja kaiken lisäksi tilanne kentällä niissä tapauksissa, jotka vaikeita ovat, on äärimmäisen vaikea ja tuskallinen.

Mutta haluan tässä yhteydessä tähän keskusteluun tuoda kyllä hyvin selkeästi sen näkökohdan, että jos ollaan sitä mieltä, ettei tuomioistuimen päätöksiä panna täytäntöön, niin sitten pitäisi olla oikeastaan sitä mieltä, ettei tapaamisoikeutta ollenkaan määrättäisikään missään tuomioissa. Sellaisia kvasituomioita ei ole syytä oikeusvaltiossa antaa, joita ei olisi tarkoitus edes noudattaa.

Täällä on kiinnitetty huomiota siihen, että lapsen etu on tärkein, ja on myös väitetty, että tässä esityksessä tuo ei näkyisi. Olen kyllä kovasti siitä toista mieltä. Tämä esitys nimenomaan lisää lapsen oikeusturvaa ja on laadittukin nimenomaan tehostamaan lapsen etua. Miten se sitten näkyy? Tähän asti meillä on täytäntöönpanosta päättänyt ulosoton haltija, joka valitettavasti ei ole sellainen foorumi, jossa tämäntyyppistä riitatilannetta voitaisiin parhaalla mahdollisella tavalla tutkia. Sen vuoksi nyt on tarkoitus siirtää täytäntöönpanotoimi käräjäoikeuksiin. Toisin sanoen meillä tuomioistuin tulee käsittelemään toiseen kertaan tavallaan saman asian. Meidän kannattaa muistaa, että pohjalla on se perustuomio, jossa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta on määrätty, ja nyt, ellei tuo perustuomio toimi, joudutaan toiseen prosessiin, jossa pannaan täytäntöön sitä ensimmäisessä prosessissa annettua päätöstä, mutta se merkitsee oikeusturvan kannalta jo kaksinkertaistumista.

Minä vierastan kovasti sellaista ajattelua, että tuomioistuin ei olisi kompetentti määrittelemään lapsen tapaamisoikeutta tai ainakin sitä, että olisi joku toinen viranomainen tai taho, joka sen paremmin voisi tehdä. Ei sellaista ole Suomeen keksitty, jotenka kai lähtökohtaisesti pitää lähteä liikkeelle siitä, että se tuomioistuimen perustuomio tapaamisoikeudesta on pohdittu aika tarkoin. Siinä on kuultu sosiaaliviranomaisia, mahdollisesti useammallakin paikkakunnalla holhousviranomaisia, siinä on kuultu todistelua.

Kyllä se on aika pitkälle pohdittu asia. Mutta jos kuitenkin kävisi niin, ettei tapaamisoikeus toteudu, niin sitä varten tässä luodaan toinen prosessi, jonka jälkeen kärjäoikeus istuisi, ja jälleen voitaisiin esittää samat duubiot. Esimerkiksi muutuneissa olosuhteissa kärjäoikeus voisi suorastaan muuttaa alkuperäisen päätöksen, mikä on hyvä seikka. Sellaista mahdollisuutta ei ulosoton haltijalla periaatteessa ainakaan ole tähän asti ollut.

Lapsen tahto on hyvin määräävä. Jos voidaan ajatella, että lapsi on niin varttunut tai kehittynyt, että hän kykenee oman tahtonsa uskottavasti ilmaisemaan, niin asia etenee täsmälleen hänen tahtonsa mukaisesti, mutta pienimmät lapset eivät tätä kykene tekemään.

Tässä myös laajennetaan sovittelumenettelyä, joka sinänsä on varsin tarpeellinen ja tärkeä välivaihe. Totta kai pitää yrittää saada vanhemmat sopuun siitä, miten heidän lastaan käsitellään ja kohdellaan.

Näitä pakkokeinoja on sitten jo tässäkin keskustelussa kritisoitu. Haluan toistaa sen, että ellei niitä ole, on sitten parempi luopua kokonaan tapaamisoikeuksien tuomitsemisesta. Jos vanhemmat sopivat, niin he sopivat asian varmasti muutoinkin, ja elleivät he sovi, vielä ei ole mitään keinoa saattaa asiaa oikeudenmukaiseen järjestykseen. Siitähän meidän on lähdettävä liikkeelle, että kärjäoikeus tekee oikeudenmukaisen päätöksen, niin oikeudenmukaisen kuin se on mahdollista. Jos ei turvata millään tavalla, että tuollaista päätöstä saa pannuksi täytäntöön, niin sitten on parempi olla antamatta sellaisia päätöksiä. Aiheuttaa vain hämminkiä, jos tehdään päätöksiä, joilla ei ole itse asiassa mitään tarkoitettukaan.

Näihin pakkokeinoihin. Haluan käydä lyhyesti sen prosessin läpi ennen kuin ollaan ihan viimeisellä rajalla. Ensinnä meillä on perustuomio, jossa, kuten kerroin, hyvin tarkkaan pohditaan lapsen edun kannalta myös tapaamisoikeus. Sen jälkeen, jos asiassa on mutkallisuuksia, siirrytään sovitteluun. Olisi hyvä tietysti, että kaikki tapaukset olisivat sovittelun piirissä. Ellei sovittelu tuota tulosta, seuraa prosessin kolmas oikeusturvavaihe, uudelleen kärjäoikeus, jossa jälleen kerran voidaan varmasti esittää myös ne perusväitteet ja ainakin muuttuneet olosuhteet. Kärjäoikeus voi, huolimatta siitä vaikka olosuhteet olisivat ennallaan, edelleen jonkin verran muuttaa aikaisempaa päätöstään. Se on se kolmas prosessin oikeusturvavaihe. Sitten siirrytään neljännelle tasolle. Jos ei siltikään esimerkiksi

lapsen tahtomin tavoin tapaamisoikeus toteutuisi, siis vaikka lapsi tahtoisikin, mikä myös on otettava huomioon, niin joudutaan keskustelemaan täytäntöönpanokeinoista, joita ilman tietysti koko määräys on torso.

Jos määrätään noudettavaksi, joudutaan jälleen miettimään lapsen etua. Nimenomaisesti on tuolloin tehtävä lapsen edun kannalta oikea ratkaisu. Jos lapsen edun katsotaan vaativan, että hänet noudetaan, niin hänet voidaan noutaa. Myös silloin tullaan kiinnittämään huomiota siihen, voiko ilman noutoa tuo tapaaminen järjestyä ollenkaan esimerkiksi siinäkin tilanteessa, jossa lapsi itsepintaisesti ja välttämättä haluaa tavata myös toisen vanhempansa. Kyllä sillekin on annettava täysi arvo. Jos joudutaan uhkasakkoon asti, niin siinä yhteydessä, ennen kuin määrätään juoksevaa uhkasakkoa, on vielä selvitettävä, miksi ei tapaaminen ole onnistunut. Jos siihen löytyy ymmärrettävät syyt, uhkasakko jää varmasti tuomitsematta. Mutta ellei siihen löydy hyväksyttäviä syitä, tuomitaan uhkasakko.

Haluan oikeastaan pohtia tätä, ellei löydy hyväksyttäviä syitä. Onko sitten hyväksyttävä sellainen tilanne, jossa ei ole hyväksyttäviä syitä, mutta silti saa toimia vastoin oikeudenmukaisuuden vaatimuksia. Minusta ei voida hyväksyä sellaista tilannetta.

Aivan lopuksi on tuo sakon muuntomahdollisuus, joka minun ymmärtääkseni viidennellä tasolla oikeusturvan ketjussa jää kyllä teoreettiseksi vaihtoehdoksi ja ilmeisesti voisi tulla käytäntöön vain silloin, kun joku tieteen tahtoen tahallisesti haluaa estää lasta tapaamasta toista vanhempaansa. Tuohonkin on sidottu hyvin tarkkaa harkintaa, vielä siis siihen muuntovaiheeseen, joka seuraa uhkasakon määräämisvaihetta ja näin ollen on viides oikeusturvan porras tässä laissa. Siihen vaaditaan sitten painavat syyt.

Tässä yhteydessä haluaisin myöskin saattaa arvoisien kansanedustajien tietoon sen lapsen huoltoa koskevan keskustelun, jota EU:n piirissä kolmannen pilarin asiassa tällä hetkellä käydään. Meillä on tarjolla siellä sellainen EU:n valtioiden oikeastaan yksityisoikeudellinen sopimus, jossa on esitetty, että avioerotuomiot tunnustettaisiin automaattisesti kaikissa EU-valtioissa, jos yhdessä niistä on avioerotuomio annettu.

Tämä on sinänsä sopinut hyvin Suomelle, mutta meillä on siellä pieni ongelma, joka koskee avioerotuomion yhteydessä annettuja lasten tapaamista ja huoltoa koskevia määräyksiä. Me olemme yrittäneet ylläpitää sitä linjaa, että sellai-

nen avioerotuomio, joka annetaan jossain muussa maassa, kyllä avioerona tunnustetaan täällä, mutta ei lapsia koskevien määräysten osalta. Tämä sen vuoksi, että Suomen oikeusjärjestykseen ja meidän oikeusajattelumme parhaiten soveltuisi sellaisten tuomioiden tunnustaminen, jotka on annettu lasta koskevin osin lapsen sijaintimaassa. Tätä linjaa Suomi tulee ajamaan EU-keskustelussa.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Vehkaojan puheenvuoron aikana. Osittain ministeri Niinistö sanoi niitä samoja näkökohtia, joita aion sanoa. En oikeastaan malttanut olla käyttämättä tätä vastauspuheenvuoroa sen takia, että asianajotehtävissä olen hoitanut tällaisia juttuja. Eräs hyvin vaikea tapaus on ollut minulla vuoden hoidettavana. Siinä mielessä kyllä nykyinen järjestelmä on erittäin huono.

Niin kuin ministeri sanoi, tämä järjestelmä palkitsee sellaista, joka niskuroi oikeuden päätöksiäkin vastaan. Ei ole mitään keinoja saada asioita kuntoon. Nykyjärjestelmä todella on oikeuden kunnioittamisen kannalta erittäin heikko. Siinä mielessä muutosta tarvitaan, vaikka ymmärrän hyvin ne näkökohdat, että nämä ovat perheen sisäisiä asioita ja viranomaisten pitäisi erittäin vähän niihin puuttua tai mieluummin ei lainkaan. Mutta todella jos ei tehdä mitään muutosta, pitää luopua kokonaan oikeuden päätöksistä, jotka koskevat lapsen tapaamisoikeutta ja tämän tyyppisiä asioita, koska nykytilanne on erittäin heikko. Kyllä minusta tässäkin lakiesityksessä varmaan on aineksia hieman parantaa tätä vaikeata tilannetta.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö aloitti puheenvuoronsa toteamalla siihen suuntaan, että oikeastaan vain sellaisia lakeja tulisi olla, joita noudatetaan. Näinhän sen asian pitäisi olla. Kun olen miettinyt esimerkiksi tätä kokonaisuutta ja hyvin opetettiin tässä, missä asemassa tämä laki tulisi kokonaisuudessa olemaan — viidennen asteen kohdalla, jolloin puhutaan uhkasakon muuntorangaistuksesta — tavallaan vesitty mielestäni kuitenkin ministerin johdonmukainen ajattelu. Eli onko tämäkään nyt sitten riittävää, jos halutaan viedä perille saakka se vaatimus, että lakia on noudatettava, ja jos mikään muu ei auta, niin lusimaan? Tässä on kumminkin annettu vähän periksi siitä periaatteesta, mikä tässä mainittiin.

Kun ministeri Niinistö totesi, että tämän hyvä puoli on sovittelumenettelyn laajentaminen, olisin odottanut, niin kuin varmaan ajatuksena on, jotain kommenttia sosiaalipuolen resurssikysymykseen ja myöskin siihen kysymykseen, että meillä on mahdollittoman surkea tilanne varsinkin pienissä kunnissa, joille tulee äärimmäisen harvoin näitä tapauksia ja joilla ei ole sitä know-how'ta siellä, ja nyt viedään vielä rahojakin pois. Miten tämä toive pääsee toteutumaan, mikä tässä on esitetty?

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö perusteli uhkasakon käyttömahdollisuutta lapsen edulla. Jos nyt johdonmukaisesti lähdetäisiin siitä, että tapaaminen oikeuden päätöksen mukaan on lapsen etu, eikö laki silloin tulisi kirjoittaa siten, että tapaamisoikeus on lapsella eikä toisella hänen vanhemmistaan?

Henkilökohtaisesti esimerkiksi tunnen tuttavapiiristäni huomattavan määrän sellaisia tapauksia, joissa eron jälkeen se vanhempi, joka ei ole lapsen huoltaja, itse kieltäytyy tapaamasta lasta huolimatta siitä, että avioeropäätöksessä on todettu tapaamisoikeus. Koska oikeus on määrätty toiselle vanhemmalle eikä lapselle, silloin sekä lasta huoltava vanhempi että lapsi ja kaikki viranomaiset ovat täysin voimattomia. Eikö nyt johdonmukaisuuden vuoksi, jos lähtökohtana on lapsen etu, pidä lähteä myös siitä, että ne oikeudet, mitä annetaan, kirjoitetaan nimenomaan lapselle?

Toinen huomautus: Kun avioeroprosessiin on mahdollista järjestää erinäköisiä sovittelutilanteita, eikö myöskin uhkasakkoa järkevämpi järjestely tapaamiskiihtoissa olisi järjestää ensimmäisenä vaiheena jonkin näköinen pakkokeskustelu, pakkosovittelu?

Ed. B i a u d e t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ollenkaan epäile ministerin motiivia. Uskon, että tässä on kyllä aito pyrkimys siitä, että toteutetaan lapsen oikeus molempiin vanhempiinsa. Minun mielestäni se on hyvin tärkeä oikeus, joskin se on kirjoitettu minun mielestäni myös väärinpäin. Tietenkin on myös vanhempien oikeus omiin lapsiinsa, mutta kuitenkin tässä tavallaan on hyvin tärkeästi ensisijaisena lapsen oikeus, koska se kuitenkin vaikuttaa heidän persoonaansa aivan mullistavalla tavalla.

Kuitenkin tässä on se ongelma, että oikeudenmukaisuuden toteutumisen vanhempien välillä ei välttämättä tarvitse samalla tarkoittaa, että lap-

sen etua on joka asiassa yritetty ajaa; jossain vaiheessa ne voivat olla myöskin vastakkain ja oikeuden toteutuminenkin voi olla lapsen edun vastaista, jos se toteutetaan sillä tavalla, että lapsi kokee olevansa jotenkin välissä ja kiistan kohde jne. Minä haluaisin, että laki jollain tavalla pysyisi katkaisemaan riidan silloin, kun sitä toteutetaan ad absurdum, siis pyritään toteuttamaan oikeudenmukaisesti vanhempien välillä ad absurdum, kun lapsi kokee, että hän on ongelma, niin silloin ei ole enää lapsen etu minun mielestäni ensisijainen.

Täytyy muistaa, että lapsi on oma oikeussubjektinsa, ja siinä mielessä hänen oikeutensa elää rauhassa ilman tällaista pitäisi minun mielestäni koko ajan pitää siinä ensisijaisena johtotähtenä. Siinä mielessä toivoisin myös, että voitaisiin seurata näitä tapauksia, miten nämä toteutuvat, kun on olemassa tutkimus, joukkasakka osoittaa, että on kuitenkin jatkuvasti tapauksia, joissa selvästi mennään yli sille alueelle, missä ei enää ole kyse lapsen edusta, vaan jostain aivan muusta.

Ed. Viljamaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Lapsen oikeuksien selonteko tulee kohta eduskuntaan ja olisi voinut olla oikeampi järjestys, että tämä laki olisi käsitelty vasta sen jälkeen, koska kyllä minustakin tässä on kaukana vielä se lapsinäkökulma. Yksin- ja yhteishuoltajien liitto aktiivisesti halusi käynnistää tämän lain uudelleenkäsitteilyä, ja siinä oli tavoitteena nimenomaan pakkokeinojen poistaminen. Pakkokeinot, joita uhkasakko ja tämä lapsen hakeminen ulosottomiessysteemin avulla edustavat, eivät varmastikaan paranna käytännössä tilannetta. Ne toimivat hyvin, jos ne ovat vain taustalla uhkina.

Oleellista olisi todella lapsen näkökulmasta se, että kaikilla tapaamista haluavilla lapsilla olisi oikeus tavata molempia vanhempiaan. Kolmasosa elatusvelvollisista ei tapaa lasta ollenkaan. Ainoastaan 3 prosentin kohdalla on ongelmana tilanne, että toinen vanhempi haluaa tapaamista ja se ei onnistu. Eli määrällisestikin ongelma lapsen kannalta on suuri. Lapsella on halu ja oikeus tavata vanhempiaan silloinkin kun vanhempi laiminlyö tapaamista, ja siihen pitäisi käyttää ihan muunlaisia resursseja, sosiaalitoimen ja monien verkostojen resursseja eikä tuomioistuimen, joka tässä asiassa monta kertaa voi olla pelkästään vahingollinen.

Lainaan täältä asian kanssa arkisesti yhteydessä olevien kannanottoja, jossa he sanovat: ”Tapaamisuhrasakko on perheväkivallan jatke,

eikä sillä koskaan ole parannettu muualla asuvan vanhemman ja lapsen välistä suhdetta, vaan usein viimeisetkin mahdollisuudet tuhotaan.”

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Oikeusministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Kuten ed. Kuismalla, minullakin on asianajoajilta kokemuksia näistä hyvin hankalista tilanteista, ja äärimmillään saatetaan todella ajautua siihen, että lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta itse asiassa käytetään välikappaleena vielä setvittäessä puolisoitten välisiä erimielisyyksiä. Juuri tällaisia ääritapauksia varten itse asiassa nämä pakkokeinovalikoimat täällä tietysti ovat.

Ed. Biaudet'n kanssa me ajatteleme hyvin samalla tavalla, mutta minä en saanut nyt ajatustani ihan perille. Kun puhuin oikeudenmukaisesta päätöksestä, minä puhuin siitä käräjäoikeuden perustuomiosta. Se ei ole oikeudenmukainen vanhempien välisessä suhteessa, vaan silloinhan kun lapsen huollosta ja tapaamisesta päätetään, käräjäoikeus tuijottaa vain yhtä asiaa: lapsen etua ja oikeutta siinä tilanteessa. Sen oikeudenmukaisuuden puolesta minä tässä puhuin, ja oletan, että ajatteleme itse asiassa aivan samalla tavalla.

Ed. Vehkaoja, en minä ole tarkoittanut, että lakeja on pakko noudattaa. Laeilla ei voida käskää tai kieltää ihmistä. Laeissa on seuraamukset siltä varalta, ellei noudateta. Kyllä moni rikkoo lakeja siitä huolimatta, että laissa on kieltoja ja käskyjä, ja sitten ne seuraamukset tulevat käytäntöön. Mutta minä puhuin siitä, että noudatetaan tuomioita. Miksi antaa jotain tuomiota, jos ei sitä ole ollenkaan tarkoitus saattaa täytäntöön? Sitä minä en oikein tahdo ymmärtää. Silloin olisi parempi luopua antamasta sellaisia tuomioita. Ne ovat siinä tilanteessa kvasi-tuomioita.

Ed. Hassi, te kuvailitte erään varsin erikoisen ilmiön ... (Ed. Hassi: Se on hyvin yleinen!) — Olen käytännössäkin törmännyt tilanteisiin, joissa on ensin riideltä verissä päin tapaamisoikeudesta, ja kun sitten on saatu joku tapaamisoikeus, sitä ei ole koskaan käytetty. Se on tietysti eräs ääripää sekin. On ihan selvää, että jollei tapaa halua tavata lasta, niin ei sellaisella tapaamisoikeudella ole lapsen edun kannalta mitään sisältöä. Vaikka lapsi haluaisikin tavata jonkun sellaisen, joka ei häntä halua tavata, en usko, että se on lapsen kannalta kovin kiitollinen perustilanne.

Mutta edelleen toivoisin, ettei tässä keskustelussa nyt lähdettäisi pelkästään tuijottamaan sitä oikeusturvan neljättä tai viidettä porrasta. Jos me ylipäättään uskomme suomalaisen tuomioistuinlaitokseen — niin kuin minä uskon, että siellä pyritään tekemään niin hyviä päätöksiä kuin on mahdollista niistä ainesosista tehdä — kyllä meidän täytyy sitten luottaa siihen, että kun siellä neljanteen kertaan mietitään samaa asiaa, siinä suunnilleen ollaan oikeassa. Ellemme me luota siihen, mihin me sitten luotamme? Ei meille jää sitten mitään muutakaan koneistoa, niin kuin totesin, joka paremmin tämän asian voisi ratkaista. Kyllä tässä oikeusturvapuoli on yritetty viritellä mahdollisimman pitkälle, ja kuten totesin, nämä kaikkein radikaaleimmat keinot ovat selvästi ääritilanteita varten.

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Debatti tästä on jo käyty. Pahoittelen, että ministeri Niinistöllä ei ollut toleranssia tai aikaa odottaa muutaman puheenvuoron käyttöä ennen debatin aloittamista. Mutta koska puhun tästä asiasta sekä kansanedustajana että 15 vuoden kokemuksella ensikodin ja turvakodin johtajana, en voi olla käyttämättä tätä puheenvuoroa.

Lain henki noudattaa sekä lastensuojelulain että isyyslain henkeä, joka lähtee juuri siitä, että lapsella on oikeus molempiin vanhempiinsa. En halua kiistää debatissa esiin tullutta näkemystä, jonka ed. Biaudet esitti, että myös vanhemmilla on oikeus lapsiinsa, mutta lainsäädäntö lähtee päinvastaisesta, jolloin juuri sellaiset tapaukset voitaisiin estää, että sovittamattomien ristiriitojen jälkiseurauksena, koston, kiusantekona käytettäisiin lapsen tapaamisoikeutta toiseen vanhempaan. Näiltä osin voimassa olevat lait ovat oikean henkisiä.

Sen sijaan voimakkaasti ja sydämestäni olen sitä mieltä, että uhkasakot ja pakkotoimenpiteet eivät kuulu lastensuojeluun eivätkä sosiaalitoimeen silloin, kun ne koskettavat alaikäisiä lapsia.

Täällä on keskusteltu siitä, miksi tuomioistuin yleensä tekee päätöksen, tuomion, mikäli siitä ei mitään seuraa. Meillä on lukemattomia sosiaalialan lakeja voimassa, jotka oikeuttavat kansalaisia erilaisiin sosiaaliturvan muotoihin, erilaisiin palveluihin, toimenpiteisiin, velvoittavat kuntia. Voi suoraan luetella kymmenkunta sellaista, jotka eivät toteudu tänä päivänä kansalaisten edun vuoksi. Miksi näitä lakeja pidetään voimassa? Tuomioistuimen päätöksellä on merkitystä ilman uhkasakkoja tai ulosottomiehen vierailuja. Se on joka tapauksessa hyvä lähtökohta sovitte-

lijalle, kun käydään yhteisneuvotteluja ja etsitään perhe- ja sosiaalityön muodoin ratkaisuja näihin asioihin.

En halua kyseenalaistaa tuomioistuimien kompetenssia näiden asioiden ratkaisemisessa, mutta kyseenalaistan näiden asioiden valmistelun siltä osin, mikä liittyy sosiaali- ja lastensuojeluviranomaisten lausuntoihin. Tänä päivänä ei ole aikaa, ei ole henkilökuntaa, ei ole resursseja tutkia asioita riittävästi, jotta tuomioistuimelle voitaisiin antaa todella objektiivinen, mahdollisimman oikeudenmukainen lausunto, jonka perusteella päätös tehdään. Asioiden edetessä niiden ollessa riitautuneina kyseenalaistan kuitenkin käräjäoikeuden, ulosottoviraston ja poliisin lastensuojelu- ja perhedynamiikan asiantuntemuksen ja haluan perustelut sille, jos joku on toista mieltä.

Lähtökohtana on oltava sovittelun laajentaminen, joka edellyttäisi tietysti lisäresursseja sosiaalitoimeen. Se edellyttäisi myös lisääntyvää yhteistyötä järjestöjen ja sosiaalitoimen välillä. Vuodesta 75 lähtien, jolloin vasta nykyisin voimassa oleva laki tuli voimaan, ovat eri järjestöt, mm. Ensi- ja turvakotien liiton jäsenjärjestöt eri puolilla maata, Yksinhuoltajat, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja varmasti muutkin järjestäneet sekä sovittelupalvelua että tapaamispaikkoja, neutraaleja paikkoja, joissa kiistanalaisissa tilanteissa lapsi ja hänen muualla asuva vanhempansa voivat kolmannen osapuolen läsnäollessa tavata toisiaan. Nämä ovat toimeet erittäin hyvin ja ovat johtaneet monessa tapauksessa luonnolliseen tapaamiseen tuomioistuimen päätöksen mukaisesti, kun epäluulot ja pelot ovat haihtuneet.

Valitettavaa on se, että kuntien taloudellisen tilanteen myötä näiden järjestöjen vapaaehtoistyötä on jouduttu rajoittamaan ja tämän kaltaista ennaltaehkäisevää työtä jopa lopettamaan.

Kyseenalaisena pidän tässä, kuten olen kyseenalaistanut myös lastensuojelulain yhteydessä, 12-vuotiaan ja alle 12-vuotiaan ”kypsan varteenotettavan lapsen” lausumat. On oikein, että lasta kuullaan, mutta on muistettava, että vaikeimmassakin tapauksessa, jopa pelätessään toista vanhempansa lapsi on viimeiseen asti solidaarinen kummallekin vanhemmalle. Tilanne, jossa lapsi pistetään tilanteen ratkaisijaksi, on omiaan syventämään ja laventamaan ristiriitoja, jotka saattavat aikuiseksi asti olla lapsen mielessä.

Oma lukunsa on miettiä, minkä tyyppistä lastensuojelua on esimerkiksi osittain toimeentulo-

turvan tuella toimeentulevan yksinhuoltajan saattaminen uhkasakkoihin, lisääkö tämä hänen mahdollisuuksiaan toimia huoltajana, tarjota lapsilleen harrastuksia jne.

Tiivistettynä haluaisin sanoa, että kun näitä asioita ratkaistaan, tiedot kuitenkin ovat yleensä kotona, ne ovat vanhempien välillä ja tiedetään perheessä. Liian usein tapahtuu vääriä olettamuksia ja vääriä päätöksiä kun kuvitellaan, että väkivalta, henkinen alistaminen, vapauden riisto jne. näkyvät niiden aiheuttajan päältä. Näissä asioissa koiraa ei ole katsominen karvoihin.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Asiasta on oikeastaan kaikki sanottu, mitä itselläni oli mielessä, ja lakivaliokunnan jäsenenä minulla on tietysti mahdollisuus keskittyä asian käsittelyyn myöhemmin. Olen hyvin pitkälti samaa mieltä naiskansanedustajien näkemyksistä ja epäilyksistä lainsäädännön mahdollisuuksista. Tietyllä tavalla lakiehdotus on karsea. Oikeastaan tuli mieleen vähän humoristisesti, huumori ei tähän tosin voi mitenkään liittyä, sellainen lainkohta, jossa määrätään lapsi otettavaksi kah-ta kuukautta ennen tapaamispäivää säilöön tapaamisen varmistamiseksi. Se olisi jo tietysti mahdotonta.

Tämä on tavattoman herkkä ja ihmissuhteiden kannalta tulehtunut alue, jossa lainsäädännöllä on aika mahdotonta täydellisesti asiaa sillä tavalla säädellä, että ongelmia ei tulisi. Toisaalta, kun kuuntelin ministeri Niinistön puheenvuoron, totesin kyllä, että tässä on tehty kaikki mahdollinen. Jos asia kentällä ja käytännössä sillä tavalla toteutuu kun hän esitteli, niin kaikki mahdollinen on tehty, paras mahdollinen yritys joka voidaan tehdä. Olen kyllä varma siitä, että ongelmia tulee tältäkin puolelta.

Mitä tulee ed. Puiston näkemukseen lapsen kuulemisesta, olen ehdottomasti sitä mieltä, että vaikka siinä on omat ongelmansa, niin lasta pitää kuulla reippaasti alle 12-vuotiaana velvoittavasti, ottaen huomioon tilanteeseen vaikuttavat syyt, mahdollisen painostuksen toisen vanhemman osalta jne. Tämä asiansahan on loppujen lopuksi ratkaistava kuitenkin lapsen suojelemista tarkoittavalla tavalla, vaikka tässä tapaamisoikeutta vaalitaankin. Näin ollen lapsen näkemys siitä, haluaako hän tavata vanhempansa vai ei, on peruslähtökohta mikä on otettava mielestäni huomioon, jo reippaasti alle 12-vuotiaan näkemys, riippuen siitä, minkälaisen kypsyyden lapsi on saavuttanut. Silloin lakiesitystä toteutetaan parhaalla mahdollisella tavalla.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan tarkentaa, ettei jää väärää käsitystä, että vastustaisin lapsen kuulemista. Päinvastoin arvostan sitä erittäin suuresti, mutta kyseenalaistan sen asian yhteydessä, pitääkö lapsen olla asian ratkaisija. Lapsen kuulemisessa on kuitenkin aikuisten otettava vastuu asian ratkaisemisesta. Alaikäinen lapsi ei voi olla ratkaisijan asemassa, se aiheuttaisi syyllisyyttä aikuisena.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Useat edustajat ovat jo todenneet, että lain kirjoittamisen lähtökohta on toteuttaa lapsen etu. Se on hyvä ja kannatettava tavoite. On itsestäänselvää, että näin on.

Toisaalta on myös mielestäni aivan selvää, että kaikki arvioeroon ja sen ristiriitoihin liittyvät lait ovat hyvin hankalia sen vuoksi, että eroon liittyy lähes aina hyvin katkeria tunteita. Lähes aina kumpikin osapuoli käyttäytyy jossain määrin epärationaalisti, ja kun on jossain määrin sokea omalle käyttäytymiselleen, ei näe itse sitä, mitä oikeastaan tekee.

Mielestäni lakiesityksen epäonnistunein kohta on uhkasakkoasia. Vastauspuheenvuorossani ministerille jo totesin, että tämä liittyy vain yhteen ristiriitatilannetyyppiin, eli sellaiseen, jossa sekä lapsi että elatusvelvollinen haluavat tavata mutta huoltaja estää. Ed. Viljamaa totesi, että näitä tapauksia, joissa huoltaja estää tapaamiset, on vain 3 prosenttia. Itselläni on tuttavapiirissä huomattava määrä eronneita pareja, enkä henkilökohtaisesti tunne yhtään sellaista tapusta, jossa sekä lapsi että elatusvelvollinen haluaisivat tavata ja huoltaja estäisi.

Sen sijaan tunnen lukuisia sellaisia tapauksia, joissa elatusvelvollinen joko lyhempinä tai pitempinä aikoina tai kokonaan kieltäytyy tapaamasta lasta. Tunnen myös lukuisia tapauksia, joissa lapsi on ainakin jonkin aikaa hyvin sinnikkäästi hangoitellut tapaamista vastaan, mutta molemmat vanhemmat ovat silti yksissä tuumin järjestäneet tapaamiset. Yleensä nämä ovat päätyneet siihen, että lapsen ja erossa asuvan vanhemman suhde on taas päässyt korjaantumaan, eli lapsen vastaanhangointelu on jäänyt väliaikaiseksi.

Tunnen myös sellaisia tapauksia, joissa elatusvelvollinen kerran toisensa jälkeen lupaa tavata lasta, mutta ei saavu tapaamisiin ja aiheuttaa tietysti hyvin huomattavaa pettymystä sekä lapselle että huoltajalle. Tunnen myös sellaisia tapauksia, joissa elatusvelvollinen suoraan ilmoittaa, että hän kieltäytyy tapaamasta lasta sitoak-

seen entisen puolison ajankäytön lapsen eli es-tääkseen entistä puolisoaan saamasta vapaa-ai-kaa, mahdollisuutta virkistäytymiseen ja mah-dollisten uusien suhteiden muodostamiseen. Tämä laki on voimaton sen tyyppisiä ongelmali-lanteita vastaan, joista tunnen esimerkkejä omasta henkilökohtaisesta tuttavapiiristäni.

Ministeri Niinistön kysymys, onko mitään jär-keä pakottaa elatusvelvollista tapaamisiin, joita hän ei halua, onko siinä mitään järkeä lapsen kannalta, onko mitään syytä olettaa, että tällai-sesta asetelmasta syntyisi mitään lapsi—vanhem-pi-suhdetta, on ihan hyvä kysymys. Mutta ne tutkimukset, mitä on tehty konkreettisista ta-pauksista, joissa uhkasakkoa on haettu, herättä-vät saman kysymyksen toisin päin, syntyykö myöskään uhkasakolla toimivaa suhdetta lapsen ja erossa asuvan vanhemman välillä.

Ministeri Niinistön argumentointi perustui luottamukseen sitä kohtaan, että oikeusistuimet tekevät aina oikeita ratkaisuja. Olen aivan varma siitä, että oikeusistuimet vilpittömästi näin pyrki-vät tekemään, mutta toisaalta mielestäni on ai-van päivänselvä asia, etteivät oikeusistuimet voi olla missään asioissa erehtymättömiä eivätkä varsinkaan tällaisissa.

Kaiken kaikkiaan tämä uhkasakkomahdolli-suus sisältää mielestäni ainakin kolminkertaisen epätasapainon.

Ensinnäkin se liittyy vain lapsen toisen van-hemman oikeuteen tavata lasta, mutta se ei mi-tenkään turvaa lapsen oikeutta tavata sitä van-hempaa, joka asuu erossa ja joka mahdollisesti kieltäytyy tapaamasta.

Toinen epätasapaino löytyy käytännön koke-muksesta. Anu Suomela, jonka tutkimuksiin ed. Biaudet jo viittasi — hän on siis tutkinut kaikki vuodesta 1984 asti Uudenmaan lääninhallituk-seen tulleet uhkasakkohakemukset ja useimmat Helsingin maistraattiin tulleet hakemukset, yh-teensä 160 tapausta — on todennut, että uhkasa-kon hakijoista 90 prosenttia on miehiä, vain 10 prosenttia on naisia. Mielenkiintoista on se, että naispuolisista hakijoista kaikki ovat hakenet sakkoa vain kerran. Sen sijaan tällaista toistu-vien sakkojen mahdollisuutta ovat hakijoista käyttäneet vain miehet.

Kolmas epätasapaino, mikä tähän lakiesityk-seen sisältyy, liittyy siihen, miten lainsäädäntö suhtautuu toisaalta lapsen huoltajan ja toisaalta elatusvelvollisen laiminlyönteihin. Tämä laki suhtautuu erittäin ankarasti siihen, että lapsen huoltaja yrittää estää tapaamisen elatusvelvolli-sen ja lapsen välillä. Sen sijaan tietääkseni

oikeuskäytäntö suhtautuu huomattavasti lep-summin siihen, että elatusvelvollinen laiminlyö elatusapumaksunsa. Tästäkin näkökulmasta mielestäni hallituksen esitystä on uhkasakkoa koskevalta osalta todella vaikea pitää oikeu-denmukaisena.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen vara-puhemies Louekoski.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys rekisterihallintolaiksi

Hallituksen esitys 97/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuk-sen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys laeiksi arvo-osuusjärjestel-mästä annetun lain ja arvo-osuustileistä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 98/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuk-sen mukaisesti talousvaliokuntaan.

14) Hallituksen esitys valtioneuvoston lainanotto-valtuuksista vuonna 1996

Hallituksen esitys 99/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuk-sen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muut-tamisesta

Hallituksen esitys 100/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuk-sen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttami-sesta

Hallituksen esitys 101/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys laiksi energia-avustuksista annetun lain kumoamisesta

Hallituksen esitys 102/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys vuonna 1996 perittäviä sosiaaliturvamaksuja ja kansaneläkelaitoksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 103/1995 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalija terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Eduskunta ei näytä nyt olevan keskustelutuulella, vaikka täällä on hyvin mittavia asioita. Tämäkin hallituksen esitys sisältää markkamääräisesti isoja summia ja samalla kertoo myös periaatteellisesti äärimmäisen tärkeitä asioita.

Hallitushan on antanut eduskunnalle esityksen, joka vaikuttaa Kansaneläkelaitoksen rahoitukseen ensi vuonna useilla miljardeilla markoilla. Muutoksia ollaan tekemässä ilman, että esitetään mitään kunnollista selvitystä siitä, miten Kelan hoitamien etuuksien rahoitus tulevaisuudessa kestäväällä tavalla turvataan. Rahoitusaseman heikentäminen on jo johtamassa epäoikeudenmukaisiin säästöihin. Näistä säästöistä voi mainita ainakin pienimpien sairauspäivärahojen poistaminen kokonaan ja kansaneläkkeen pohjaosan pienentämisen. Asioina molemmat ovat erittäin periaatteellisia ja merkittäviä.

Tästä näemme, että vaikka erilaisten vero- luonteisten maksujen pienentäminen niin palkansaajille, eläkeläisille kuin työnantajillekin on sinänsä hyvä asia, sen käänköpuoli on aina se, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevan asemaa heikennetään rajulla tavalla. Sitä erityisesti on pienimpien sairauspäivärahojen poistaminen ja kansaneläkkeen pohjaosaan puuttaminen. Tämä jälkimmäinen tosin periaatteelliselta puoleltaan on paljon suurempi asia.

Samalla kun sairausvakuutusmaksun keven-

nys toteutetaan, se toteutetaan siten, että hyöty tulee kaikkein suurituloisimmillekin. Oma kantani on, että maksun keventäminen on mahdollista myös pieni- ja keskituloisia suosivalla tavalla, jos sitä haluttaisiin käyttää. Mutta hallitus ei ole toteuttanut tätä politiikkaa, senhän olemme toki tässä salissa todenneet aikaisemminkin. Tulot ovat kasvamassa kovaa vauhtia ja köyhyysongelma on lisääntymässä myöskin kovaa vauhtia.

Herra puhemies! Kansaneläkelaitos hoitaa kansalaisten perusturvan kannalta keskeisiä etuuksia, esimerkiksi kansaneläkkeitä, sairaus- ja työttömyyskorvauksia, lapsilisää, asumistukea ja lasten kotihoidon tukea. Siksi on aivan välttämätöntä, että rahoitus ei saa olla missään vaiheessa uhattuna. Sillä tulee olla kestävä perusta. Tällä esityksellä murretaan kansanvakuutuksen luonnetta mitä rajuimmalla tavalla. Yhteisvastuun periaate sosiaaliturvan toteutuksessa on häviämässä, ja edelleen kaikki se työ, joka tehdään palkkatyön tai yrittämisen ulkopuolella, saa arvon, jota voi kuvata sanalla mitätön. Näin hallitus kokee esimerkiksi oman työn, kotona tehtävän työn jne. Tätä pidän valitettavana, koska edellä mainitut työsuoritukset ovat yhteiskunnan rakentamisen kannalta aivan yhtä tärkeitä osaa kuin esimerkiksi palkkatyö.

Mielestäni hallituksen olisi nyt kerrottava, miten se aikoo turvata Kansaneläkelaitoksen rahoituksen, jos nyt esitetyt suunnitelmat toteutetaan. Haluan viitata eduskunnan alaisen laitoksen Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen usein toistaneen ja edellyttäneen, että kansaneläkevakuutuksen ja sairausvakuutuksen rahoitus on turvattava pysyvällä ja vakaalla tavalla eikä sitä saa käyttää suhdannepoliittisiin tarkoituksiin. Näihin lausuntoihin esimerkiksi poliittinen vasemmisto, mutta yllättävää kyllä myöskin poliittinen oikeisto on tähän mennessä suhtautunut yksimielisesti. On oltu aidosti huolissaan puolueista riippumatta, miten tämä tärkeä ja miten tämä, voiko sanoa, perustavaa laatua oleva Kela-rahoitus toteutetaan, että kansanvakuutuksen hyvä periaate voidaan rahoituksellisesti hoitaa. Nyt tämän hallituksen aikana näyttää tämä periaate murtuvan ja vain keskusta on jäämässä puolustamaan kansanvakuutuksen periaatetta, periaatetta, joka on saanut ulkomaisissa arvioissa erittäin korkean arvioinnin ja sitä pidetään solidaarisen ja yhteisvastuun yhteiskunnan aivan keskeisenä tunnusmerkkinä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

19) Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 104/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

20) Hallituksen esitys laiksi sotilasavustuslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 105/1995 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittomies: Herra puhemies! Hallituksen esityksessä on joitakin hyviäkin kohtia, tosin vähäisiä, juuri näiden lähetekeskustelujen kohteena olevien asioiden osalta. Tämä sotilasavustuslain muuttaminen puuttuu asevelvollisuuttaan suorittavien opintolainojen korkoihin, jossa sotilasavustuksen muodossa valtio ottaa vastatakseen tiettyjen opintolainojen koroista, mikä on aivan erinomaisen hyvä asia sellaisenaan. Mieleeni kuitenkin tuli huomauttaa tässä vaiheessa, kun aikanaan, kylläkin edellisen hallituksen aikana, täytyy nyt antaa vähän risuja Ahon hallitukselle, kotiuttamisraha näiltä asevelvollisilta poistettiin; 300 markkaa, kun sai rahaa, kun sieltä rahattomana tuli.

Olen useita kertoja kirjallisissa kysymyksissäni puuttanut tähän asiaan ja olisin toivonut, koska tämä merkitsee vain 10:tä miljoonaa markkaa valtion budjetissa, että näille kunnollisesti asevelvollisuutensa suorittaneille asevelvollisille se 300 markkaa olisi palautettu, että he saisivat armeijasta lähtiessään mennä vaikka juhlimaan, ottaa kunnan kannin taikka mitä hyvänsä ja katsella sitten maailmaa siltä pohjalta tai käyttää sen parempaan tarkoitukseen. Silloin olisi voinut tälle hallitukselle antaa jotakin tunnustusta, mutta annetaan nyt tämäkin vähäinen asia, mikä tässä on, eli tämä sotilasavustuksen osa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

21) Eduskunnan kirjaston kertomus vuodelta 1994

Kertomus 9/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

22) Kertomus Eduskunnalle niistä toimenpiteistä, joihin Eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarainhoidosta ja tilinpidosta vuonna 1992 ovat antaneet aihetta

Kertomus 10/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

23) Hallituksen esitys laiksi laintarkastuskunnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys 75/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 7/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

24) Hallituksen esitys laiksi valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 53/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 8/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

25) Hallituksen esitys laiksi maatilatalouden tuloverolain 13 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 60/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 9/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

26) Hallituksen esitys laiksi tupakkaverosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 66/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 10/1995 vp
Lakialoite 10/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

27) Hallituksen esitys laiksi luottoverolain kumoamisesta

Hallituksen esitys 69/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 11/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 16.16.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

